

LAPSEN KANSIO

Työväline lastensuojelun vastaanottoyksikössä

Anneli Ylilehto

Opinnäytetyö, syksy 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Ylilehto, Anneli. Lapsen kansio. Työväline lastensuojelun vastaanottoyksikössä. Helsinki, syksy 2012, 47 s. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK).

Tämä opinnäytetyö on toteutettu hankkeena. Opinnäytetyönä laadittiin uusi lapsen kansio työmenetelmäksi Meripihan perhetukikeskukseen. Lapsen kansio tukee Meripihan perhetukikeskuksen työntekijöiden omahoitaja työskentelyä sekä asiakkaiden sopeutumista omahoitajuuteen. Lapsen kansion avulla omahoitajalla on mahdollisuus vahvistaa lapsen ja omahoitajan välistä luottamuksellista suhdetta sekä sen syntymistä. Lapsen kansio auttaa myös lasta hahmottamaan omaa tilannettaan hänen asuessaan Meripihan perhetukikeskuksessa.

Tästä opinnäytetyöstäni syntynyt lapsen kansio toimii jatkossa osana omahoitajatyöskentelyä Meripihassa. Lapsen kansio rakennettiin työyhteisön toiveiden ja asiantuntijuuden pohjalta. Lapsen kansio laadittiin yhteistyössä Meripihan perhetukikeskuksen osasto Korallin henkilökunnan kanssa. Opinnäytetyöni koostuu hanke osiosta ja kirjallisesta raportista. Opinnäytetyöni kirjallisessa raportissa määrittelen opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä, kuten lastensuojelua, sijaishuoltoa, omahoitajuutta sekä omahoitajuutta tukevia työmenetelmiä. Kirjallisessa raportissa kuvailen hankkeen toteutusvaiheet sekä esittelen Meripihan vastaanottoyksikön toimintaa. Raportissa kerron omahoitajuus käsitteestä lastensuojelutyön näkökulmasta.

Meripihan perhetukikeskuksen osasto Korallin työntekijät ovat arvioineet lapsen kansion sisällön riittävän monipuoliseksi ja laajaksi. Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua. Toteutin teemahaastattelun ryhmähaastatteluna Meripihan perhetukikeskuksen Korallin toimipisteen työntekijöille. Haastattelujen kautta tarjoutui tilaisuus saada lapsen kansioon ammatillinen näkemys suunnittelemani omahoitajakansion sisältöön. Samalla sain mahdollisuuden kehittää kansion juuri sellaiseksi kuin työntekijät toivoivat. Tulevaisuudessa Meripihassa on tarkoitus käyttää lapsen kansiota osana omahoitaja työskentelyä, jolloin lasten ja nuorten yksilölliset tarpeet voidaan ottaa aiempaa paremmin huomioon hoito- ja kasvatustyössä. Lapsen kansion avulla omahoitajat pääsevät kokonaisvaltaisemmin tutustumaan lapseen tämän asuessa vastaanottoyksikössä.

Asiasanat: omahoitajuus, lastensuojelu, lastensuojelun vastaanottoyksikkö, sijaishuolto, hanke.

ABSTRACT

Ylilehto, Anneli. Child's folder- a tool at a child protection reception unit. 47 p. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2012. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme In Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis is to develop a new child's folder to be used as a method of work at Meripiha reception unit. Meripiha is a child protection reception unit in Helsinki. The development of the work of the personal carer helps the young customers of Meripiha to get a better contact with their personal carer during their evaluation period.

This thesis is a product. The child's folder that was created in this thesis will be used in the future as a part of a personal carer working method in Meripiha. The child's folder was created on the basis of the wishes of the work community and their expertise. The child's folder was realized in collaboration with the staff of the Koralli department at Meripiha reception unit. This thesis consists of a product and a written report. The written report describes child protection, foster care, personal carer and the working methods that support a personal carer. It also includes the stages of the realization of the product. In addition, the work of Meripiha reception unit is introduced.

The staff at the Koralli department at the Meripiha reception center assessed the new working method as a functional tool and it met their expectations. The staff considered the content of the child's folder versatile and extensive. The method of research used in this thesis was theme interview. Theme interviews were carried out as group interviews with the staff of the Koralli department at Meripiha reception unit. The interviews provided me an opportunity to create the folder to suit the needs of the workers.

The child's folder will be used as a part of the work of the personal carers in Meripiha in the future. Thus the children's individual needs can be taken into consideration better during their care and upbringing at the reception unit. With the help of the child's folder the personal carer can learn to know the child in a more comprehensive way during their stay at the reception unit.

The child's folder supports both the staff working as personal carers and the children adjusting to the living in Meripiha reception unit. With the help of the child's folder the personal carer has a possibility to strengthen the confidential relationship between the child and the carer. The folder also helps in building the relationship in the beginning. The child's folder enables the child to understand his or her life situation while staying at the child protection reception unit.

Keywords: personal carer, child protection, foster care, project.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO	5
2.1 Lastensuojelua koskeva lainsäädäntö ja ohjeistus	5
2.2 Sijaishuollon prosessi sijoituksesta jälkihuoltoon.....	7
2.3 Huostaanottoon johtavista syistä	11
2.4 Lapsilähtöisyys sijaishuollossa	13
2.5 Lastensuojelun tilastoja	16
3 MERIPIHAN PERHETUKIKESKUS	19
3.1 Sijaishuolto lastensuojelun arviointi- ja vastaanottolaitoksessa.....	19
3.2 Meripihan perhetukikeskuksen toiminta.....	21
3.3 Meripihan perhetukikeskuksen asiakkaat.....	22
3.4 Hoitojakso Meripihassa	24
4 OMAHOITAJAMENETELMÄ	26
4.1 Omahoitajamenetelmä lastensuojelussa	26
4.2 Omahoitajan tehtävänkuva Meripihan perhetukikeskuksessa	27
4.3 Omahoitajuuden merkitys sijaishuollon asiakkaille	28
5 LAPSEN KANSION MENETELMÄT	31
5.1 Verkostokartta	31
5.2 Elämänjana	32
5.3 Lapsen voimavarat	33
5.4 Valokuvat.....	33
6 HANKKEEN TYÖSKENTELYPROSESSI JA TOTEUTUS.....	35
6.1 Hankkeen työskentelyprosessin kuvaus.....	35
6.2 Hankkeen tavoite.....	37
7 POHDINTA	40
7.1 Eettinen pohdinta	41
LÄHTEET.....	43

1 JOHDANTO

Aikuisen läsnäolo sekä lapsen kannustaminen kaikissa tärkeissä tätä koskevis- sa asioissa on olennaista lapsen kehityksen ja kasvun kannalta. Kun lapsen omat vanhemmat eivät pysty vastaamaan näihin tarpeisiin, on julkisen tahon otettava oma roolinsa lapsen elämässä. Lapsi joutuu tällöin tilanteeseen, jossa hänen perusturvallisuutensa horjuu merkittävästi. Silloin sijaishuollon velvolli- suus ja vastuu on taata lapselle koko sijoituksen ajan hänen tarvitsemansa hoi- to ja huolenpito. Lapsen vanhemmat ovat sijoitusprosessissa mukana koko ajan ja toimivat mahdollisimman tiiviissä yhteistyössä lasta hoitavan tahon kanssa.

Lastensuojelutoimien piirissä on Suomessa suuri määrä lapsia. Sijaishuollossa oli vuonna 2010 hieman yli 17 000 lasta ja avohuollon asiakkaina yli 78 500 las- ta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2012a.) Edellä mainitut luvut kertovat siitä, kuinka suuri lastensuojelun tarve nykyään Suomessa on. Lastensuojelun sijoi- tusten lukumäärät ovat olleet nousussa jo useiden vuosien ajan.

Opinnäytetyöni yhteistyökumppani Meripihan perhetukikeskus on yksi viidestä Helsingin kaupungin ylläpitämistä lastensuojelun vastaanottolaitoksesta. Hel- singin kaupungin ylläpitämät viisi arviointi- ja vastaanottolaitosta on tarkoitettu lyhytaikaisia sijoituksia varten helsinkiläisille kouluikäisille. Sijoitus arviointi- tai vastaanottolaitokseen tehdään perheen tai lapsen oman tilanteen selvittämisek- si ja arvioimiseksi tai lapsen hoidon turvaamiseksi tilanteissa, joissa hoito omassa kodissa ei jostain syystä ole mahdollista. (Sosiaalivirasto 2012).

Opinnäytetyöni aiheeksi valikoitui lastensuojelu, koska olen monien vuosien ajan työskennellyt lastensuojelutyössä lastenkodissa. Työssäni lastenkodin osastolla olen nähnyt omahoitajuuden työmuodon merkityksen. Tämä motivoi minua tarttumaan tärkeään aiheeseen opinnäytetyössäni. Lapsen kansion sisäl- lön osalta tarkastelen teorian kautta verkostokarttaa, elämänjanaan sekä valoku- vausta lapsen hoidon ja kasvatuksen tukemisen näkökulmasta. Raportissani esittelen Meripihan perhetukikeskuksen rakennetta sekä toimintaa.

2 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO

Lastensuojelun avohuollon asiakkuuden piiriin tullut lapsi on joutunut tilanteeseen, jossa hänen terveytensä ja kehityksensä on jollakin tapaa vaarantunut. Lapsi ja lapsen perhe ovat lastensuojelun sosiaalityön ja avohuollon tukitoimien tarpeessa, koska kunnan peruspalvelut eivät ole riittäneet auttamaan perhettä heidän tarvitsemallaan tavalla. (Heino 2001, 53.) Lastensuojelu on samanaikaisesti yhtäältä lapsille ja lapsiperheille tarkoitettu palvelu, toisaalta puuttumista ainutkertaiseen vanhemmuus- ja perhesuhteisiin. Tämä kaksijakoisuus näkyy niin lastensuojelulaissa kuin käytännön työssäkin. Lastensuojelun työntekijän tulee tukea ja palvella lapsia ja vanhempia huolenpidon ja kasvatuksen riskitilanteissa. Kuitenkin samanaikaisesti työntekijän pitää arvioida, valvoa, muokata ja mahdollisesti järjestää uudelleen vanhemmuussuhteita, joskus jopa vastoin asianosaisten tahtoa ja toiveita. (Pösö 2007, 65.)

2.1 Lastensuojelua koskeva lainsäädäntö ja ohjeistus

Vuonna 1989 hyväksyttiin Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa lapsen oikeuksia koskeva yleismaailmallinen ihmisoikeussopimus. Tähän sopimukseen on koottu kaikki lapsen kannalta keskeiset oikeudet, jotka lähes kaikki maailman valtiot ovat ratifioineet. Lapsen oikeuksien julistuksen mukaan ihmiskunnan velvollisuutena on antaa lapselle parasta, mitä se pystyy tälle tarjoamaan, sekä kaikille lapsille tulisi taata onnellinen lapsuus. Lapsen oikeuksien sopimus on Suomea kansainvälisesti sitova. Sopimus antaa suuntaviivat lapsipolitiikallemme sekä lastensuojelun kehittämiseksi. (Unicef 2012.)

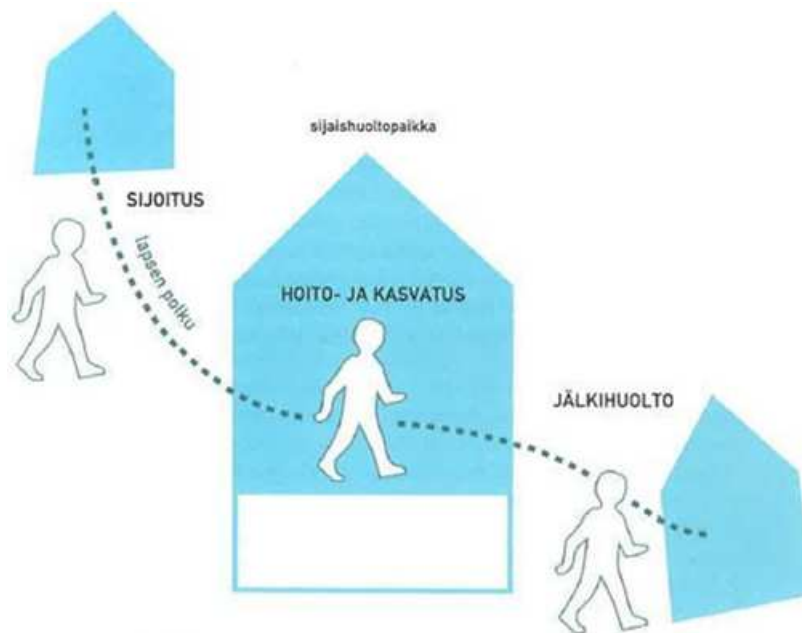
Lastensuojelulain mukaan lapsena pidetään alle 18-vuotiasta henkilöä ja nuorena 18–21-vuotiasta henkilöä. Lapsen määrittelyllä laissa on suuri merkitys, kun päätetään esimerkiksi lapsen huostaanotosta tai nuorelle järjestettävästä jälkihuollon päättymisestä. Kaksitoista vuotta täyttänyttä lasta on kuultava häntä koskevassa lastensuojeluasiassa. 15 vuotta täytäneellä on oikeus käyttää puhevaltaa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa. Lapsen tai nuoren iällä ei ole

merkitystä, kun selvitetään hänen mielipidettään tai kantaansa. Lapselle tai nuorelle tulee myös kertoa hänen oikeutensa. (Räty 2010, 19–21, 159.)

Lastensuojelun lähtökohtana on se periaate, että lapsen etu toteutuu ensisijaisesti aina. Lapsen edun huomioonottaminen kaikissa julkisen vallan toimissa pohjautuu lastensuojelulakiin. Lastensuojelulain tarkoituksena on taata lapselle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään, lastensuojeluviranomaisten on puututtava tilanteeseen. Laissa on painotettu sitä, että lapsen etu huomioidaan kaikissa viranomaisten toiminnoissa aina. Laki korostaa lapsen oikeutta osallistumiseen ja erityiseen suojeluun. (Räty 2010, 1.)

Lapsen kasvatustavastuu sekä vastuu lapsen hyvinvoinnista ovat ensisijaisesti lapsen vanhemmilla. Lapsen vanhemmilla on oikeus määrätä miten lapsen kasvatustavus ja hoito sekä huolenpito järjestetään. (Räty 2010, 12.) Vanhempien saaminen mukaan yhteistyöhön vaatii työntekijää löytämään lapsen ja perheen voimavarat. Kun työntekijä näkee perheessä pulmien ohella myönteisiä asioita, mahdollistuu tasavertainen ja kunnioittava kohtaaminen. Yleensä vanhemmat haluavat lapselleen parasta silloinkin, kun heillä ei ole kykyä toimia vastuullisena vanhempana. (Eriksson & Arnkil 2006, 11.)

2.2 Sijaishuollon prosessi sijoituksesta jälkihuoltoon

KUVA 1. Lapsen polku sijaishuollossa (Laaksonen & Kempainen 2005,5).

Lastensuojeluasiakkuuden prosessi käynnistyy ja vireillepano tapahtuu erilaisin tavoin. Lastensuojeluasia lähtee useimmiten (72 %) liikkeelle virallisesta lastensuojeluilmoituksesta, jolloin ilmoituksen tekee pääasiassa joku viranomainen tai palveluntuottaja. Asiakkuuden alkuvaiheessa lapsen asioiden hoidossa korostuu viranomaisten toiminta, jolloin mukana on paljon viranomaisia. Läheisverkosto on usein kartoitettu lapsen tultua asiakkaaksi, mutta siitä huolimatta läheiset (10 %) ovat kuitenkin viranomaisia (45 %) vähemmän mukana lapsen lastensuojeluasiassa. Lastensuojeluasiakkuuden aloitteen tullessa perheen sisältä (38 %) avunhakijana on useimmiten perheen äiti. Perheen ulkopuolinen yhteydenotto tulee joka toisen lastensuojeluasiakkaan tapauksessa. (Heino 2009, 63–64.)

Huostaanottoa edeltävät yleensä pitkään jatkuneet avohuollon tukitoimet. Perheelle on yleensä tarjottu joko perhetyötä, kotiapua, taloudellista tukea, lomatukea sekä keskusteluapua tai useita edellisistä palveluista. Mitä varhemmin edellä mainittuja tukitoimia tarjotaan perheelle, sitä paremmin ne auttavat perheen arkea. Lapsen kiireellinen sijoittaminen tapahtuu vain äärimmäisissä tilanteissa.

(Eriksson 2006, 33.) Lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle sijaishuoltoon voidaan tehdä kiireellisellä sijoituspäätöksellä. Kiireellisestä sijoituksesta tehtävä päätös voidaan tehdä 30 päiväksi kerrallaan, minkä jälkeen se voidaan kerran uusaa. Tämän jälkeen kiireellinen sijoitus raukeaa ja lapsen sijoitus päättyy, jos erillistä huostaanottopäätöstä ei tehdä. (Saastamoinen 2010, 39–53.)

Lapsen huostaanoton prosessin aloittamiseen voi olla kaksi syytä. Ensinnäkin huostaanotto voidaan tehdä lapsen kasvuoloihin tai huolenpitoon liittyvistä vakavista puutteista johtuen, jolloin lapsen kasvuolot vaarantavat lapsen kehitystä tai terveyttä. Toisena syynä huostaanottoon voi olla se, että lapsi itse käytöksellään vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään. Kun jompikumpi edellä mainituista perusteista täyttyy, huostaanoton edellytyksenä on lisäksi oltava se, että avohuollon tukitoimet eivät ole olleet riittävät tai sopivat, ja arvioidaan, että sijaishuolto on lapsen edun mukainen toimenpide. Lastensuojelun päätavoite on esteiden poistaminen lapsen kehityksen tieltä sekä lapsen tarpeisiin vastaaminen oikeanlaisin keinoin. Lastensuojelulain 20§ mukaan lapsen oma mielipide on aina selvitettävä ennen huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevaa sijoittamispäätöstä tai hakemusta. (Saastamoinen 2010, 23–25.)

Lastensuojeluasiakkaana oleva lapsi voidaan sijoittaa asumaan kodin ulkopuolelle useilla erilaisilla päätöksillä. Päätösten perusteet, tarkoitus ja vaikutukset voivat erota toisistaan. Sijoitus voidaan tehdä lapsen parhaaksi kodin ulkopuolelle joko avohuollon tukitoimena, huostaan otettuna, kiireellisesti sijoitettuna tai hallinto-oikeuden väliaikaisella määräyksellä sekä jälkihuoltona. Edellä mainittujen lisäksi lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle yksityisesti. Lapsen sijaishuollon määritelmä ei kata kaikkia niitä tilanteita, joissa lapsi on sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Lapsen kodin ulkopuolisesta sijoituksesta ja sijoittamisesta pitää erottaa lapsen sijaishuolto. Lapsen sijaishuolto tarkoittaa lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä hallinto-oikeuden väliaikaisella määräyksellä. (Saastamoinen 2010, 4-5.)

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös muuten kuin sijaishuoltoon, esimerkiksi avohuollon tukitoimena, joka sijoitusmuotona tulee erottaa varsinaisesta lapsen sijaishuollosta. Avohuollon tukitoimena toteutettavaan sijoitukseen

vaaditaan aina lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus, ja tällöin myös sijoitettavan lapsen huolto sekä oikeus päättää lasta koskevista asioista säilyvät kokonaan huoltajalla. Avohuollon tukena toteutettavan sijoituksen lähtökohtana on lapsen ja perheen kuntoutuminen, ei pidempiaikainen sijoitus kodin ulkopuolelle. Avohuollon tukitoimet ovat lähtökohtaisesti ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. (Saastamoinen 2010, 57–61).

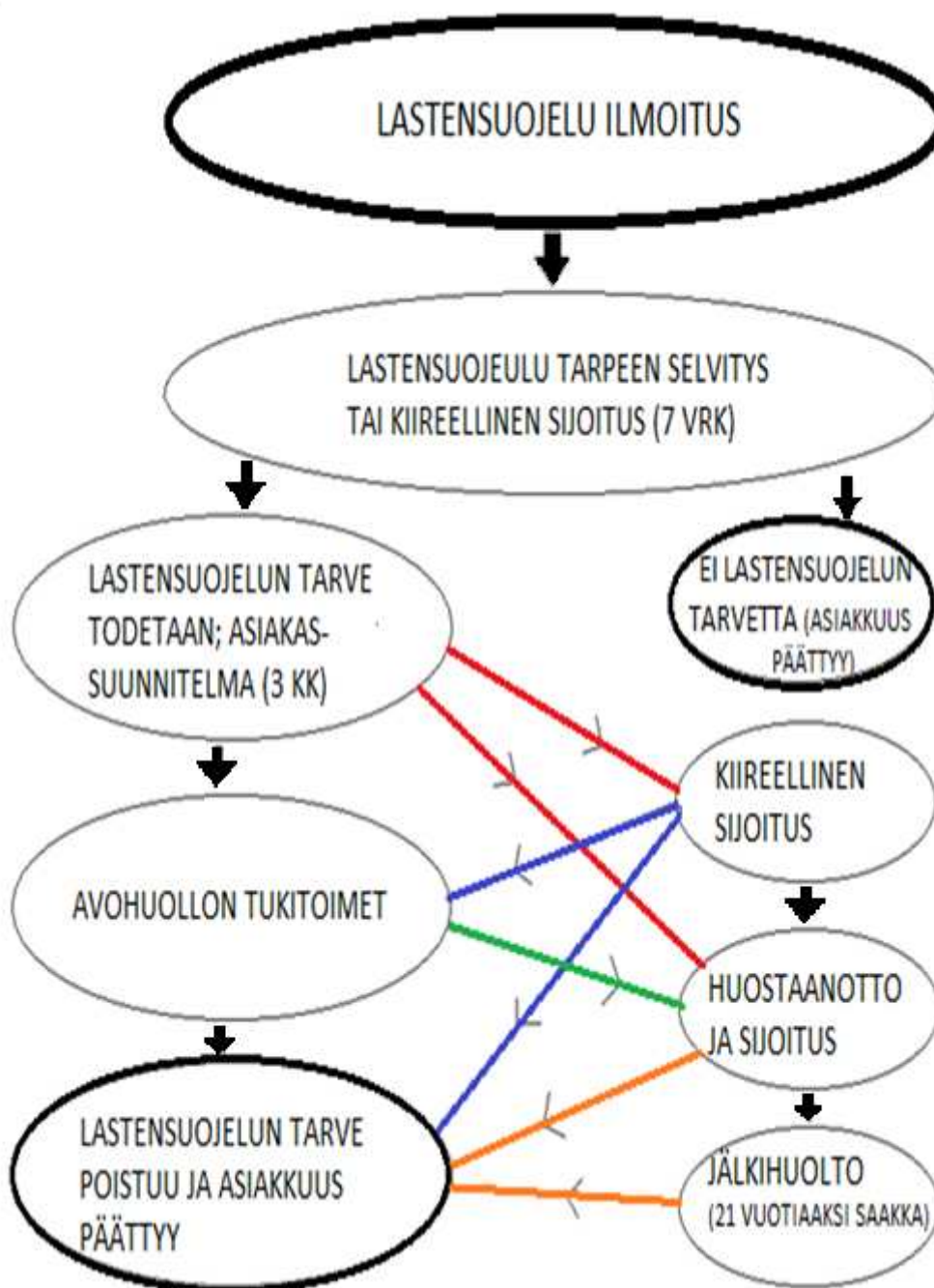
Kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton jälkeen valtaosa huoltajille kuuluvista tehtävistä siirtyy sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen päätettäväksi. Kiireellinen sijoitus ja huostaanotto tarkoittavat lapsen vanhempien kannalta sitä, että heillä ei ole enää toimivaltaa entisessä laajuudessaan käyttää puhevaltaa lapsen huollon osalta. Tietyin rajoituksin lapsen huoltajat menettävät tosiasiallisen vallan tehdä tavallisesti huoltajan toimivaltaan kuuluvia ratkaisuja lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen aikana. Sijaishuollosta vastaava toimielin päättää lapsen asioista, jotka liittyvät sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseen. Lapsen asioista päätettäessä tulee aina pyrkiä yhteistoimintaan lapsen sekä tämän vanhempien kanssa. (Saastamoinen 2010, 141–142.)

Lastensuojeluprosessi alkaa useimmiten lastensuojeluilmoituksella. Ilmoitus tulee päivystävälle sosiaalityöntekijälle tai poliisille. Ilmoituksen voi tehdä lapsi itse, hänen vanhempansa, lapsen lähipiiri tai viranomainen. Välittömästi ilmoituksen jälkeen on arvioitava, onko lastensuojelun tarve kiireellinen, jolloin ilmoitus voi johtaa kiireelliseen sijoitukseen. Lastensuojelutarpeen selvitys on tehtävä 7 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun sosiaalityöntekijä ryhtyy kiireelliseen toimeen perheen tilanteen selvittämiseksi tai kun päätetään lastensuojelutarpeen selvitys. (Sosiaaliportti 2012.) Asiakkuuden alkaessa lapselle nimetään hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Lapsen asiakirjoihin merkitään tieto lastensuojeluilmoituksesta tai muusta vireille tulo tavasta. Lastensuojelutarpeen selvitys tehdään viivytyksettä 3 kuukauden sisällä vireille tulosta. Lastensuojelutarpeen selvityksessä arvioidaan lapsen tilannetta ja tarpeita suhteessa huoltajien ja muiden kasvatuksesta vastaavien henkilöiden ja kasvuympäristön mahdollisuuksiin vastata niihin. (Sosiaaliportti 2012.)

Kun selvityksestä ilmenee, että lastensuojelun tarvetta ei enää ole, niin asiakkuus päättyy lastensuojelutoimien osalta. Lapsi tai perhe ohjataan tarvittaessa muiden palveluiden piiriin. Tällöin aletaan toteuttaa avohuollon tukitoimia ja annetaan tai järjestetään muuta tukea tai palvelua lapselle ja perheelle. (Sosiaaliportti 2012.) Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä. Suunniteltaessa sekä toteutettaessa avohuollon tukitoimia lasta on tavattava riittävän usein ja myös henkilökohtaisesti. Myönnettyistä tukitoimista tehdään erillinen päätös, joka kirjataan asiakassuunnitelmaan. (Sosiaaliportti 2012b.)

Lapsen huostaanotto tapahtuu lastensuojelulain 40 §:n mukaisesti. Lapsen sosiaalityöntekijä arvioi ketkä kutsutaan neuvotteluihin ja sopii lapsen perheen kanssa, ketkä osallistuvat huostaanottoa koskeviin tapaamisiin. Tapaamisissa tehdään kirjallinen päätös huostaanotosta sekä lapsen sijaishuoltoon sijoittumisesta. (Sosiaaliportti, 2012c.) Lapsen tarpeenmukaisesta sijaishuoltopaikasta on vastuussa sijoittava kunta, kuten myös jälkihuollon järjestämisestä. (Sosiaaliportti 2012d.) Sijaishuollon päättymisen jälkeen, nuorelle järjestetään jälkihuollon palvelut. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea sijaishuollossa ollutta lasta tai nuorta sekä hänen vanhempiaan sekä henkilöä, jonka hoidossa lapsi tai nuori on ollut. Jälkihuollon palvelut rakennetaan ja järjestetään suunnitelmallisesti yhteistyössä viranomaisten kanssa. Riittävän toimeentulon ja asumisen järjestäminen kuuluvat aina perustoimenpiteisiin, kun nuoren tai lapsen kuntoutuminen sitä vaati. (Sosiaaliportti, 2012e.)

Kuvassa 2 esiintyy yhteenvetona yksi esimerkki lastensuojeluprosessista.

KUVA 2. Lastensuojelun prosessi.

2.3 Huostaanottoon johtavista syistä

Perhettä ja lasta kuormittavassa elämäntilanteessa harvoin on vain yhtä syytä tai aiheuttaja, sillä kyseessä on aina monimuotoisen kehityskulun aiheuttama

tilanne. Lastensuojelun avohuollon asiakkuuden taustalla toistuvat samat seikat kuin huostaanotettujen lasten taustalla. Päihteet, perheväkivalta, vanhempien psyykkiset sairaudet, kasvatusvaikeudet ja erilaiset perheristiriidat sekä kasautuva huono-osaisuus ovat asioita, jotka aiheuttavat lastensuojelutarvetta. Myös taloudellinen tilanne ajaa perheet yhä useammin lastensuojelun asiakkaiksi (Heino 2010, 65.)

Vanhempien jaksamattomuus korostuu niin avohuollon asiakkuuden, (76 %) kuin huostaanotettujen (95 %) lasten perheiden taustalla. Riittämättömäksi arvioitu vanhemmuus ja vanhempien avuttomuus ja osaamattomuus ovat toiseksi useimmiten taustalla avohuollon asiakkuudessa sekä huostaanottotilanteissa. Kolmanneksi eniten syinä olivat perheristiriidat, kuitenkin niin että avohuollossa näitä esiintyy 58 % tapauksista ja huostaan otettujen lasten kohdalla 80 %:ssa. Tilastollisesti suurin ero taustatekijöissä avohuollon ja huostaanoton välillä oli vanhempien tai vanhemman mielenterveysongelmien kohdalla. Mielenterveysongelmista kärsivän vanhemman luona asui avohuollon aikaan 36 % lapsista, kun taas huostaanottotilanteessa jo 60 % lapsista asui mielenterveysongelmista kärsivän vanhemman kotona. (Heino 2010, 65.)

Päihteiden väärinkäyttö ja lastensuojelun asiakkuus kulkevat rinta rinnan. Pienten lasten huostaanottojen taustalla näkyy selvimmin päihteiden käyttö, jolloin se koskee nimenomaan äitiä (64 %). Äidin päihteiden käyttö on huostaanoton riskitekijänä merkittävämpi tekijä kuin isän päihteiden käyttö. Avohuollossa ja huostaanottovaiheessa korostuvat suurimmaksi osaksi lasten ristiriidat vanhempien kanssa. Lasten koulunkäyntivaikeudet ja huono psyykinen terveydentila sekä lasten väkivaltakokemukset näkyvät myös huostaanottojen taustalla. (Heino 2010, 65–66.)

Sosiaalityöntekijät ovat arvioineet asiakaskartoituksen yhteydessä myös lastensuojelutoimien ajoitusta. Asiakaskartoituksen mukaan avohuollon osalta (64 %) lastensuojelutoimen arvioitiin käynnistyneen riittävän varhain. Liian myöhään avohuollon osalta asiakkuus alkoi noin puolella (48 %) asiakkuuksista. Huostaanoton osalta sosiaalityöntekijät arvioivat, että yli puolet (52 %) otettiin huostaan oikeaan aikaan, ja melkein puolet (48 %) liian myöhään. Huostaanotettujen

lasten tilanteen sosiaalityöntekijät arvioivat parantuneen 85 prosentilla lapsista siitä, mitä se oli ennen huostaanottotilannetta. (Heino 2012, 66.)

2.4 Lapsilähtöisyys sijaishuollossa

Lapsen etu on normatiivisesti yhtä kuin oikeus suojeluun, oikeus hoivaan sekä tulla kuulluksi, jäsentää Sami Mahkonen. Suojelulla tarkoitetaan joko lasten suojelemista ylipäätään tai erityisesti lastensuojelua. Hoivassa on kysymys lapsen tarpeesta saada vanhemmiltaan henkistä ja taloudellista turvaa. Julkisen vallan tulee taata hyvä hoito perheelle, joka on hoivan ja tuen tarpeessa. Lapsen osallistumisoikeuteen kuulu se, että lapsella on oikeus tulla kuulluksi, oikeus puhevaltaan sekä päätöksentekoon häntä koskevissa asioissa. (Mahkonen 2006, 145–146.)

Lapsilähtöisyys lastensuojelussa tarkoittaa sitä, että työskentelyn lähtökohtana on lapsi. Työntekijältä edellytetään kykyä itsereflektioon, jotta hän voi arvioida ja kehittää omaa työskentelyään lasten parissa. Lastensuojelutyön tulee aina olla eettisesti kestävä, ja esimerkiksi lapsella on aina oikeus tietää, miksi hänen kanssaan työskennellään. Työn tulee aina olla suunnitelmallista ja joustavaa, jolloin lapselle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi itsenään. Lapsilähtöinen työskentely on yhteistoimintaa ja jatkuvaa edestakaista liikettä lapsen ja aikuisen välillä. Tällöin lapsi kokee olevansa tasa-arvoinen toimija. Työskentelyn lapsen kanssa tulee tukea lasta ja auttaa häntä löytämään voimavaroja itseltään ja ympäriltään. Lapsen verkostot ja läheiset ovat voimavara, joten pulmia tulee ratkaista yhdessä heidän kanssaan. (Välivaara 2008, 79–80.)

Arjen työssä lasten ja nuorten kanssa tarjoutuu tilaisuuksia keskustella lapsen vanhempien kanssa lapsen elämään liittyvistä asioista. Vanhemman ollessa harmistunut tai vuorovaikutusta välttelevä on työntekijän osoitettava, että vanhemmilla on lupa lähestyä työntekijää. On tärkeää, että työntekijä pitää ”ovet auki” jatkuvasti vanhempien suuntaan, jotta vanhempien on mahdollista keskustella lapsensa asioista tilaisuuden tullen. Arvostava asenne on lähtökohta van-

hempien kanssa työskentelylle, mistä ei kannata tinkiä yhtään. Lapsen asioiden äärellä työskennellessä tulee perusviestin olla se, että lapsi on niin vanhemmille kuin työntekijälle tärkeä. Työntekijän tulee muistaa, että lapsen tärkeimmät ihmiset ovat aina vanhemmat. (Mattila 2011, 141.)

Lapsilähtöisen työskentelyn tulisi perustua lapsen yksilölliseen huomioimiseen. Se tarkoittaa sitä, että lapsen omahoitaja miettii ja suunnittelee yhteisen tapaamisen sisällön etukäteen. Omahoitajalla tulee olla käytössään lasta kiinnostavia työvälineitä sekä valmius työskennellä toiminnallisesti. Toiminnallista sisältöä olevat tapaamiset antavat pohjan vastavuoroiseen vuorovaikutukseen. Turvallisessa vuorovaikutussuhteessa lapsi kokee hyötyvänsä työskentelystä aikuisen kanssa. Jos lapsen ja aikuisen kohtaamisessa vältetään vaikeiden asioiden käsittelemistä, se voi pahimmillaan johtaa ongelmien kasaantumiseen ja vaikeutumisen. Siksi on tärkeää, että koko lasta hoitava työyhteisö toimii ammatillisesti ja suunnitelmallisesti aina lapsen hoito- ja kasvatus tilanteissa. (Välivaara 2004, 12–13.)

Lapsilähtöisen työn tavoitteena on suojella, tukea, vahvistaa ja eheyttää lasta. Tämä onnistuu, kun työskennellään suoraan lapsen kanssa sekä pitämällä työprosessit lapsikeskeisinä. Työtä ohjaavaksi periaatteeksi tulee valita lapsikeskeisyys koko lapsen hoidon ja kasvatuksen ajan. Vanhempien kanssa tehtävän työn lähtökohdaksi lastensuojelutyössä tulee ottaa lapsen kokemukset ja näkökulma. Lapsikeskeisen työn lähtökohtana tulee olla myös se, että perheen tilannetta ja arkea selvitetään ja hoidetaan yksin lapsen kanssa sekä yksin vanhempien kanssa että yhdessä perheen kanssa. (Muukkonen ym. 2004, 3-4.)

Lapsen edun mukaista on varhainen puuttuminen sellaisen perheen tilanteeseen, jossa esiintyy lapsen mahdollista laiminlyöntiä. Avainasemassa ovat kaikki lasten parissa työskentelevät eli terveydenhuollon ammattilaiset, päiväkodin työntekijät sekä koulun henkilökunta. Näillä paikoilla on hyvä näköalapaikka varhaiseen kaltoin kohtelun tunnistamiseen, hoitamiseen sekä seuraamiseen. Koska pieninkin jatkuva laiminlyönti lapselle saattaa aiheuttaa vakavia vaurioita kasvuun ja kehitykseen, niin varhainen puuttuminen on ensiarvoisen tärkeä keino turvata lapselle hyvä elämä. (Söderholm 2004, 71.) Laiminlyödyllä lapsella ei

useinkaan ilmene heti laiminlyönnin alkaessa hälyttäviä oireita tai selviä näkyviä merkkejä. Tämän vuoksi laiminlyöntiin puututaan vasta psykososiaalisten oireiden ilmaantumisen jälkeen, jolloin lapsen tilanne vaatii jo lastensuojelun mukaan tuloa. Tähän tullaan myös usein sen vuoksi, koska lasta hoitavat tahot eivät aina tiedä tai osaa puuttua tarvittavan varhain lapsen ja lapsen perheen tilanteeseen. (Söderholm 2004, 57.)

Lapset, jotka joutuvat fyysisien tai psyykkisen väkivallan kohteeksi, voivat kärsiä vielä pitkänkin ajan päästä väkivallan aiheuttamista ongelmista. Väkivallan aiheuttama psyykkinen vaurio voi pahimmillaan seurata väkivallan kokemusta aikuiseen ikään asti. Väkivaltaa kokeneet lapset oireilevat hyvin eri tavoin. Oireina ovat yleensä huono iteluottamus, masennus, levottomuus sekä keskittymiskyvyn puute. Väkivaltaa kokeneilla itsemurhan riski on suurempi kuin ei väkivaltaa kokeneilla. Väkivallan uhreiksi joutuneilla lapsilla on vaikeuksia luoda suhteita muihin ihmisiin, sekä he voivat itse syyllistyä pahoinpitelyyn sekä väkivaltaiseen käyttäytymiseen myöhemmin. Väkivaltainen kokemus voi lisätä myös riskiä sairastua mielenterveysongelmiin sekä lisätä riskiä päihteiden käyttöön. Lapsilla, jotka ovat joutuneet väkivallan uhreiksi, on myös riski siihen, etteivät he jaksaa suorittaa opiskelujaan loppuun. Nämä seuraukset eivät aina ilmaannu vakavaan väkivallan kokeneille uhreille, sillä osa uhreista selviytyy vammoitta. (Beckett 2007, 94–95.)

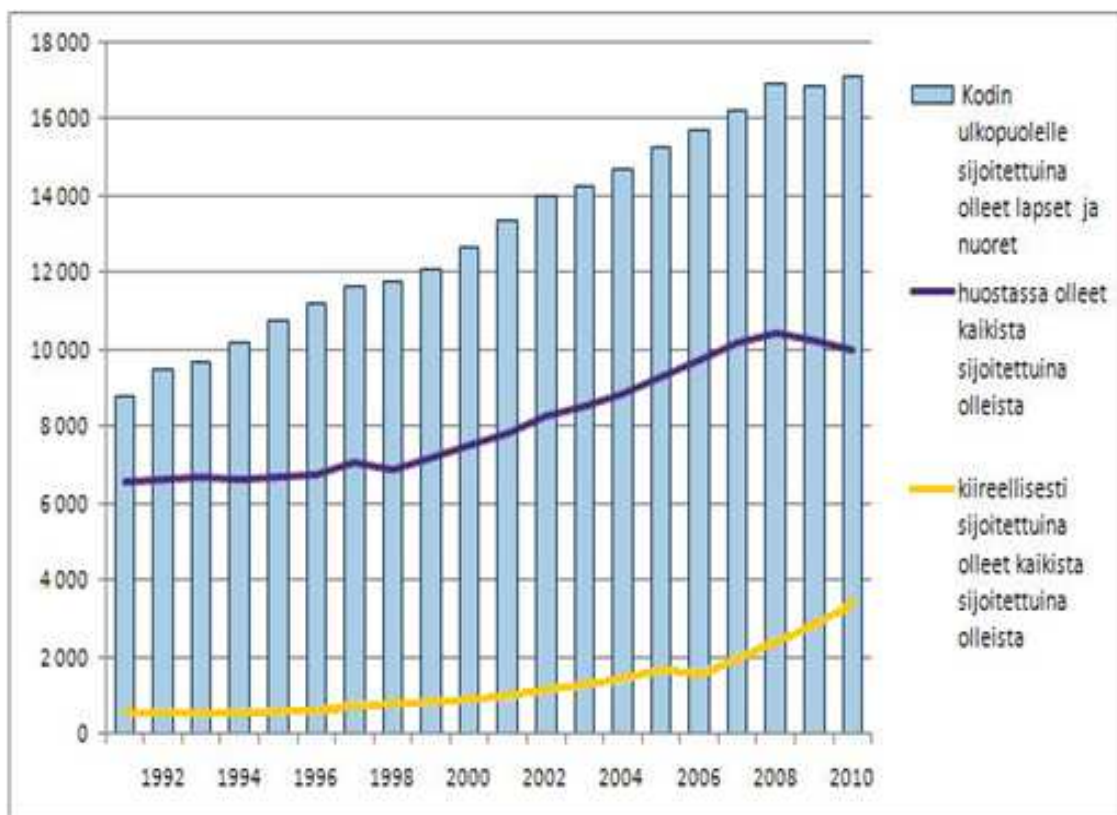
Lapsen tärkeimpiä perustarpeita ovat rakkaus, nähdyksi ja kuulluksi tuleminen, turvallisuus sekä arvostuksen ja hyväksynnän saaminen lähipiiriltään. Jatkuva perustarpeiden vakava laiminlyönti aiheuttaa merkittäviä ongelmia lapsen kasvuun ja kehitykseen. Lapsen oireet ja kliiniset löydökset ovat aina erilaiset. Oireet ja löydökset riippuvat laiminlyönnin muodoista sekä kestosta, lapsen iästä, sukupuolesta sekä temperamentista. Lapsen oireiluun vaikuttaa myös se, millaisia keinoja hän itse on kyennyt kehittämään selviytyäkseen elämäntilanteestaan. (Söderholm 2004, 59–60.)

2.5 Lastensuojelun tilastoja

Vuonna 1991 aloitettiin valtakunnallinen vuosittainen lastensuojelutietojen keruu. Sijoitettujen lasten määrä laski ensimmäisen kerran vuoden 1991 jälkeen vasta vuonna 2009. Viime aikoina sijoitettujen lasten määrä on kasvanut 2-5 %:n vuosivauhdilla. Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden kokonaismäärä kaksinkertaistui 1995 vuodesta 2000-luvun puoliväliin. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina olevien lasten ja nuorten määrä kasvoi tuolloin 30 000:sta yli 60 000:een. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2012a.)

Vuonna 2010 lastensuojelun sosiaalityön asiakkaana ja avohuollollisten tukitoimien piirissä oli jo yhteensä yli 78 500 lasta ja nuorta, mikä on 11 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Suomessa vuonna 2010 oli huostaan otettu 10 003 lasta, joista oli kiireellisesti sijoitettuna 3 432. Vuonna 2010 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria oli 17 064. Huostassa olleiden lasten määrä väheni vuodesta 2009 reilut 2 prosenttia, kun taas kiireellisesti sijoitettuna oli 21 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin vuonna 2008. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2012a.)

Alla oleva kuvio esittää kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä heistä huostassa olleet ja kiireellisesti sijoitetut lapset vuosina 1992–2010.

KAAVIO 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset 1992–2010. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2012b.)

Murrosikäisten lasten huostaanotot ovat lisääntyneet eniten, kun taas vauvojen osuus kaikista huostaanotoista on vastaavasti pienentynyt (Heino 2009, 54–57). Painopiste avohuollon palveluissa oli ennen 1990-luvun puolivälin lamaa perhekeskeisissä palveluissa, kun taas nykyisin palvelut kohdentuvat erityisesti lapselle. Lastensuojelun laitoshoidon asiakkaista viime aikoina tehdyt tutkimukset tukevat käsitystä, että lasten ja nuorten pahoinvointi jatkaa lisääntymistään yhteiskunnassamme. (Timonen-Kallio 2008, 8–12.)

Kodin ulkopuolelle sijoitetuissa on enemmän poikia kuin tyttöjä. Huostaanotto on alkanut useimmiten kiireellisenä sijoituksena. Perheisiin on sijoitettu noin puolet huostassa olevista lapsista. Laitoksessa olleiden lasten määrä on 1990-luvun puolenvälin jälkeen kaksinkertaistunut. 1990-luvun puolivälissä laitoksiin oli sijoitettuna noin 4 000 lasta ja nuorta, kun taas vuonna 2007 yli 8 000 lasta ja

nuorta oli sijoitettuna laitoksiin. Perheryhmäkoteihin ja vastaaviin yksiköihin sijoitettujen määrä on niin ikään kaksinkertaistunut, sillä vuonna 1997 niissä asui 1 123 lasta tai nuorta ja vuonna 2007 lapsia tai nuoria asui jo 2 676 perheryhmäkodeissa tai vastaavissa yksiköissä. Perhehoitoon sijoitettujen lasten määrä taas kasvoi vuoteen 2002, mutta on sen jälkeen ollut laskussa. Sijaisperheisiin on viimeisen kymmenen vuoden aikana ollut vuosittain sijoitettuna 5 300–5 900 lasta. Vuonna 2007 yksityisiä sijaisperheitä oli 3 559, joissa asui 1–2 sijoitettua lasta. (Heino 2009, 58.)

3 MERIPIHAN PERHETUKIKESKUS

Meripihan perhetukikeskus on osa Helsingin kaupungin lastensuojelun sijaishuollon palveluja. Meripihan perhetukikeskukseen kuuluvat Herttoniemessä sijaitsevat Herttoniemen vastaanotto- ja arviointiosastot sekä Rastilassa sijaitseva Rastilan vastaanotto- ja arviointiosasto ja perhekuntoutusosasto sekä Vuosaaressa sijaitseva Omenamäen perhekoti. Herttoniemen yksikössä sijaitsevat 6-paikkaiset vastaanotto- ja arviointiosastot Vanamo ja Koralli. Rastilan yksikössä sijaitsee 7-paikkainen osasto Kaisla. Osastot on tarkoitettu lyhytaikaiseksi sijoituspaikaksi perheen noin 7–13-vuotiaille akuutista kriisitilanteesta tuleville lapsille. Omenamäen perhekoti on turvallinen ja rauhallinen paikka neljälle kouluikäiselle lapselle. Omenamäessä lapsista huolehtivat perhekodin vanhemmat sekä yksi ohjaaja. Omenamäen perhekotiin lapset tulevat suunnitellusti Meripihan perhetukikeskuksen erityissosiaalityöntekijöiden kautta. (Meripihan perhetukikeskuksen sisäiset tiedotteet 2012.)

3.1 Sijaishuolto lastensuojelun arviointi- ja vastaanottolaitoksessa

Laitoshuollolla pyritään turvaamaan lapsen oikeudet ja hyvinvointi. Lastensuojelulaitokset toimivat lastensuojelulain ja muiden lakien alaisuudessa. Lastensuojelulaki ohjaa laitoshuollon tavoitteita. Kun lapsen huoltaja ei pysty takaamaan lapselleen lain edellyttämää hyvinvointia, niin tällöin lapselle tulee järjestää sosiaalipalveluiden tarjoamaa apua. Sosiaalipalveluiden avohuollon tukitoimet astuvat kuvaan tässä vaiheessa. Lastensuojelun tarjoamien palvelujen ensisijainen tavoite on lapsen palauttaminen kotiin, mikä ei kuitenkaan aina ole mahdollista. (Taskinen 2007, 14–15.) Kun lapsen etua määritellään, niin arviointi voi perustua joko lapsikeskeiseen arviointiin tai perhekohtaiseen arviointiin. Lapsikeskeinen arviointi perustuu lapsen näkökulmasta tehtävään arviointiin, kun taas perhekeskeisessä arvioinnissa lähdetään vanhempien oikeuksista ja velvollisuuksista toteuttaa lapsen etua. (Räty 2012,12.) Arviointi- ja vastaanottokeskuksia pidetään lastensuojelulaitoksina. Näin ollen arviointi- ja vastaanottolaitokset toimintaa säätelee lastensuojelulaki. (Saastamoinen 2012, 89.)

Vastaanottokoti on yleensä kunnan ylläpitämä paikka, jossa järjestetään lapsen sijaishuolto lyhytaikaisesti myös kiireellisissä tilanteissa. Lapsi hoidetaan vastaanottokodissa siihen saakka, kunnes hänelle saadaan järjestettyä pysyvämpi sijoituspaikka tai jos lapsi ei voi palata kotiin. Vastaanottokodissa arvioidaan lapsen tilannetta, tuen tarvetta sekä hänelle sopivaa sijaishuoltomuotoa. Vastaanottoiminnassa painottuu kriisihoito sekä arviointityö. Toiminnan tavoitteena on lapsen edun mukaisen ratkaisun löytyminen yhdessä lapsen ja lapsen perheen sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. (Saastamoinen 2012, 90.) Lapsen sijoituksen onnistumisen kannalta lapsen perheen sekä läheisten kanssa tehtävä tiivis yhteistyö on ehdottoman tärkeää koko sijaishuollon ajan. (Saastamoinen 2010, 3.)

Sijoitukset vastaanottolaitoksessa ovat ajallisesti lapselle lyhytaikaisia, mutta monesti vaikeaa ja sekavaa aikaa lapsen elämässä. Tämän vuoksi lasten arjesta pyritään muodostamaan mahdollisimman selkeää sekä turvallista päivittäisten rutiinien avulla. Lasten perushoito ja arjen rutiinit luovat perustan turvalliseen vastaanottokodin toiminnalle. (Taskinen 2007, 14–15.) Sijaishuollossa oleva lapsi tarvitsee aikuisen läsnäoloa jatkuvasti. Lasta tuleekin kohdella niin, että hän tuntee itsensä hyväksytyksi sekä saa osakseen ymmärrystä, turvaa, hellyyttä ja huolenpitoa. Lapsen tulee tuntea, että hän tulee kuulluksi sekä ymmärretyksi. Vastaanottolaitoksen tehtävänä onkin kartoittaa ja huomioida lapsen erityistarpeet sekä olla mukana tukemassa lapsen normaalin kehityksen etene- mistä. (Saastamoinen 2010, 3.)

Laissa asiakkaan asemasta ja oikeuksista sosiaalihuollossa määrätään, että sosiaalihuollon henkilökunnan pitää toimia siten että asiakas ymmärtää selvityk- sen sisällön ja tarkoituksen. Kun esimerkiksi huostaanotto on ajankohtainen, niin tulee hankkia tulkki ja kääntää asiaa koskevat lain mukaiset asetukset. Lain mukaan pitää huomioida kieli ja kulttuurikysymykset, jolloin esimerkiksi tulkki- palvelut on järjestettävä sosiaalitoimesta. Työntekijän tulee olla tietoinen kult- tuurisista seikoista varsinkin, jos tarkoituksena on käyttää perheneuvontaa maahanmuuttajien asioissa. Näissä tilanteissa työntekijän pitää tuntea riittävästi perheen ja lapsen kulttuuritaustaa. (Heino 2001, 22.)

3.2 Meripihan perhetukikeskuksen toiminta

Meripihan perhetukikeskuksen osastoille asiakkaat tulevat Helsingin sosiaaliviraston perhekeskusten sosiaalityöntekijöiden tai sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijöiden ohjaamina. Lapset sijoitetaan Meripihan perhetukikeskukseen joko avohuollon tukitoimenpiteenä, jolloin sijoitus tapahtuu vanhempien suostumuksella tai kiireellisenä sijoituksena sosiaalityöntekijän päätöksellä. Vastaanotto- ja arviointiosastoilla tehdään lyhytaikaista kriisi- ja vastaanottotyötä. Sijoitusjakson aikana arvioidaan, voiko lapsi palata omaan kotiinsa vai tarvitseeko hän sijaiskodin tai lastenkotipaikan. Sijoituksen syynä on yleensä vakava perheen ja lapsen kriisi, jossa tarvitaan kodin ulkopuolista apua. (Meripihan perhetukikeskuksen sisäiset tiedotteet 2012.)

Meripihan perhetukikeskuksen osastolla työskennellään kolmessa vuorossa jolloin vuorossa työskentelee 1–2 työntekijää. Aamuvuoroissa on yleensä yksi työntekijä ja iltavuoroissa kaksi työntekijää sekä yövuorossa yksi työntekijä. Jokaisella lapsella on omahoitaja sekä vara omahoitaja, jotka huolehtivat lapsen asioista ensisijaisesti. Lisäksi lapsen ja hänen perheensä arviointiin ja tukemiseen osallistuvat erityissosiaalityöntekijä ja psykologi, jotka työskentelevät Meripihan perhetukikeskuksen tiloissa. Osaston työtä tukevat myös perhetukikeskuksen muut työntekijät: johtaja, toimistonhoitaja, keittäjä ja laitosapulainen. Meripihan vastaanottoyksikön henkilökunta tekee yhteistyötä alueen sosiaalipäivystyksen, lasten sosiaalityöntekijöiden kanssa, lasten psykiatrian poliklinikan, lasten sairaalan, sekä lasten koulun ja päiväkodin kanssa. Yhteistyötä tehdään myös poliisin sekä vartiointiliikkeen kanssa ja lasta koskevien terveyspalveluja tuottavien tahojen kanssa. Yhteistyö eri sektoreiden välillä on lakisääteistä. (Meripihan sisäiset tiedotteet 2012.)

Meripihan perhetukikeskuksen perusajatuksena on se, että lapsen vanhemmat ovat oman lapsensa parhaat asiantuntijat. Meripihan perhetukikeskuksen tehtävänä on lapsen perushoito, perheen kriisin vastaanottaminen, lapsen kehityksellisten tarpeiden ja vanhemmuuden arviointi, sekä perheen jatkosuunnitelman työstäminen. Osaston arjessa pyritään kodinomaisuuteen ja turvalliseen päivärutmiin. Lapset käyvät osastolta käsin omassa koulussaan tai esikoulussa. Lap-

sen verkoston säilymistä tuetaan suhteessa omaisiin, kouluun ja harrastuksiin. Meripihan perhetukikeskuksen tehtävänä on lastensuojelullisin menetelmin arvioida lasta yksilönä sekä lapsen ja lapsen vanhemman välistä vuorovaikutusta. Vanhempien toivotaan osallistuvan mahdollisimman paljon lapsensa hoitoon yhteisesti sovitulla tavalla. (Meripihan sisäiset tiedotteet 2012.)

Helsingin sosiaalipäivystyksen tuodessa lapsi osastolle heiltä saadaan tiedot lapsen sijoitustilanteesta ja perheen yhteystiedot. Tarkemmat tiedot perheestä pyritään saamaan mahdollisimman pian seuraavana arkipäivänä alueen sosiaalityöntekijältä. Sosiaalipäivystys sijoittaa lapsen yleensä kiireellisesti eli 38§ mukaisesti. (Meripihan sisäiset tiedotteet 2012.)

Lapsen saapuessa osastolle sijoittajilta pyydetään ensitiedot lapsen tilanteesta sekä olemassa olevat lapsen tiedot. Heti aluksi lapsi pyritään rauhoittamaan ja hänelle kerrotaan, mitä sijoitus konkreettisesti tarkoittaa. Tarkoituksena on luoda niin turvallinen ilmapiiri kuin se on mahdollista. Lapselle esitellään osaston aikuiset ja lapset sekä esitellään osaston rakenteet, riippuen kellonajasta jolloin lapsi saapuu osastolle. Kun sijoitus tapahtuu, silloin lapselta tarkastetaan mahdolliset ihossa olevat jäljet jotka dokumentoidaan asiakirjoihin. (Meripihan sisäiset tiedotteet 2012.)

3.3 Meripihan perhetukikeskuksen asiakkaat

Lastensuojelun asiakkaaksi tulleet lapset ovat usein köyhistä perheistä lähtöisin. Vuonna 2007 lastensuojelulapsista 54 prosenttia oli lähtöisin perheestä, joka oli toimeentulotuen piirissä. Lastensuojeluun tulevista perheistä olevien lasten vanhemmilla 43 prosentilla ei ole jommallakummalla tai kummallakaan minkäänlaista työhistoriaa. Koko Suomen väestön lasten köyhyyteen verrattuna lastensuojelun asiakkaaksi tulevat lapset kuuluvat selvästi useammin köyhiin perheisiin. Lastensuojelun asiakkaaksi tulevat lapset ovat yleensä alle kolmevuotiaita, kun taas huostaanotto kohdentuu erityisesti murrosikäisiin. Lastensuojelun asiakkuuden alkaessa ydinperheessä asuu vain joka kolmas lapsista. Kaksi kolmesta asui pääasiassa äidin luona, joka viides asuu uusperheessä ja

puolet lapsista asuu yhden vanhemman perheessä. Huostaanotetuista lapsista joka neljäs asuu ydinperheessä ja 55 prosenttia asuu yhden vanhemman perheessä. (Heino 2009, 62–63.)

Meripihan perhetukikeskuksessa edellytetään asiakkailta väkivallattomuutta, päihteettömyyttä sekä asiallista kielenkäyttöä. Lasten lomista, yleisistä käytännöistä sekä niiden yksityiskohdista sovitaan neuvotteluissa lapsen omahoitajan, osaston vastaavan työntekijän, alueen sosiaalityöntekijän, Meripihan perhetukikeskuksen erityissosiaalityöntekijän sekä lapsen vanhempien kanssa yhdessä. Osastojen arkea rytmittävät tarkka päiväjärjestys ja säännöt. Aamuisin lapset syövät ennen kouluun lähtöä. Iltapäivällä klo 14.00 on välipala, jonka jälkeen on vapaata olemista ja klo 15.00–16.00 on hiljainen tunti, jolloin lapset ovat omissa huoneissaan. Tällöin lapset tekevät läksyt ja saavat hetken viettää aikaa itseksensä. Tämä rauhoittaa päivärytmiä. Päivällinen syödään klo 16.00, jonka jälkeen lapset viettävät aikaa sovitusti aikuisjohtoisesti joko sisällä tai ulkona. Lasten sisääntuloajat sijoittuvat klo 19.00–20.30 väliseen aikaan iän mukaan. Lapsille muun muassa luetaan iltasadut tai kerrotaan tarinoita ennen nukkumaan menoa lapsen oman tarpeen ja mielenkiinnon sekä iän mukaan. Jokaiselle lapselle annetaan iltahetkenä aikaa omassa huoneessa. (Meripihan perhetukikeskuksen sisäiset tiedotteet 2012.)

Meripihan perhetukikeskuksen lapset jatkavat samassa koulussa, jossa olivat ennen vastaanottoyksikköön saapumista. Pienimmät lapset kulkevat kouluun taksilla, ja isommat lapset, jotka kykenevät kulkemaan itsenäisesti, kulkevat koulumatkat julkisilla liikennevälineillä. Lapsella jo olemassa olevien harrastusten jatkumista tuetaan. Osaston henkilökunnan järjestää mahdollisuuksien mukaan lapsille toiminnallisia retkiä ja muuta aktiviteettiä.

Lastensuojelulaissa ei ole säännelty sitä, mikä sijaishuollon muoto lapsen kohdalla tulee kyseeseen huostaanoton yhteydessä. Sijaishuoltoapaikan muodoille ei myöskään ole asetettu mitään etusijajärjestystä. Lapsen sijaishuoltoapaikan valinnassa ei lapsen iällä ole lähtökohtaisesti merkitystä, vaan lapsen sijaishuollon muodoksi on valittava se sijaishuollon vaihtoehto, joka on lapsen edun, yksi-

öllisen tarpeiden ja kehityksen kannalta kaikkein paras vaihtoehto. (Saastamoinen 2010, 7.)

3.4 Hoitajakso Meripihassa

Lapset tulevat vastaanottokotiin lastensuojelun tai sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijän yhteydenoton perusteella. Vastaanottokodin päivystysluonteeseen kuuluu, että lapset voivat tulla vastaanottokotiin akuutisti mihin vuorokaudenaikaan tahansa. Usein lapset tulevat akuutista kriisitilanteesta lyhyellä varoitusaajalla. Jokaiselle lapselle nimetään kaksi omahoitajaa. Mahdollisimman pian lapsen osastolle saapumisen jälkeen järjestetään tuloneuvottelu. Neuvotteluun osallistuu vanhemmat, alueen sosiaalityöntekijä, vastaanottokodin sosiaalityöntekijä sekä osastolta omahoitaja, vastaava hoitaja tai joku muu hoitajista. Tuloneuvottelussa kartoitetaan lapsen ja perheen tilanne sekä tehdään sijoituksen aikainen suunnitelma.

Mikäli sijoitusta päätetään jatkaa, sovitaan tavoitteista ja tulevista neuvotteluista. Neuvotteluita pidetään yleensä noin kerran kuukaudessa, mutta sijoituksen alussa ja kriisitilanteissa niitä voidaan tarpeen mukaan pitää useamminkin. Mikäli lapsen sijoitus vaikuttaa pidempiaikaiselta (useita viikkoja), tai mikäli lyhyemmän sijoituksen aikana on tarpeellista, varataan lapselle aika lasten lääkärin tulotarkastukseen HUS:n lasten ja nuorten sairaalan sosiaalipediatriseen yksikköön. Meripihan perhetukikeskuksessa käytetään arviointimenetelminä mm. vanhemmuuden roolikartta menetelmää, verkostokokousta, lapsen varhaisvaiheiden kartoitus, sukupuoli sekä verkostokarttaa ja muita toiminnallisia välineitä.

Meripihan perhetukikeskuksen arviointiprosessia noudatetaan tietyllä aikataululla. Ensimmäisen viikon aikana lapsen sijoituksesta osastolle tehdään lapsen alkuhaastattelu josta vastaavat osaston työntekijä sekä osaston erityissosiaalityöntekijä. Lapsen vuorovaikutuksen, arjen sujumisen sekä havainnoinnin tarkka kirjaaminen ja raportointi tehdään koko sijoituksen ajan. Lapsen tuloneuvottelu päivä sovitaan pidettäväksi viikon kuluessa lapsen saapumisesta erityissosiaalityöntekijän tai omahoitajan toimesta.

Toisen ja kolmannen viikon aikana lapsen sijoituksesta osastolle Meripihan perhetukikeskuksen psykologi tapaa lapsen. Tänä aikana valmistellaan sijoituksen aikainen suunnitelma omahoitajan / erityissosiaalityöntekijän / psykologin toimesta. Tänä aikana järjestetään ensimmäinen perhetapaaminen omahoitajan ja erityissosiaalityöntekijän toimesta. Neljännen ja kuudennen viikon aikana lapsen sijoituksesta osastolla järjestetään toinen perhetapaaminen.

Puolentoista kuukauden kuluessa lapsen sijoituksesta järjestetään lapsen tulotarkastus omahoitajan toimesta. Tällöin järjestetään lapsen opettajan/koulun kanssa tapaaminen omahoitajan tai vastaavan ohjaajan toimesta. Kolmas perhetapaaminen järjestetään omahoitajan ja erityissosiaalityöntekijän toimesta. Kotikäynti tehdään tarvittaessa perheen kotiin omahoitajan ja erityissosiaalityöntekijän toimesta. Lapsen tilanteesta tehdään kirjallinen arviointiyhteenveto.

4 OMAHOITAJAMENETELMÄ

Omahoitajuus lastensuojelutyössä sisältää monitasoisia tehtäviä lapsen arjen asioiden hoitamisesta tunnesuhteen muodostamiseen lapsen kanssa. Omahoitaja kokoaa lapsesta kaiken mahdollisen tiedon eri lähteistä sekä lapsen omista tarinoista mieleensä. Näin ollen omahoitaja saa lapsesta kokonaisemman kuvan säilöen myös tunnetasolla lapsen kokemukset mieleensä. Tämän kuvan omahoitaja peilaa lapselle sekä työyhteisölle. Omahoitajana on tärkeä tuntee vastuu, sillä ei ole samantekevää, minkälaisia tarinoita omahoitaja lapsesta säilöo ja kertoo eteenpäin. (Kiiskinen & Eskelinen 2010, 20.)

4.1 Omahoitajamenetelmä lastensuojelussa

Omahoitajuus työmenetelmänä on käytössä nykyisin kaikissa lastensuojelulaitoksissa. Omahoitajuudella on erilaisia nimityksiä, sillä puhutaan omaaikuudesta, omahoitajasta sekä omaohjaajasta. Nimityksen vaihtelevat, koska omahoitajajärjestelmässä on laitokohtaisia eroja niin tavoitteiden, keinojen kuin järjestelyjenkin suhteen. Omahoitajamenetelmällä tarkoitetaan tietyn hoitajan keskittymistä ja sitoutumista lapsen suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen hoitamiseen ja kasvattamiseen lastensuojelulaitoksessa. Laitokseen sijoitetun lapsen pääasiallinen vastuu hänen huolehtimisesta sekä asioiden hoitamisesta on omahoitajalla. Omahoitaja työskentelee yhteistyössä lapsen vanhempien, muun työyhteisön sekä yhdessä lapsen hoidossa tarvittavien asiantuntijatahojen kanssa. Omahoitajamenetelmän tarkoituksena on vastata lapsen yksilöllisiin, hoidollisiin tarpeisiin ja hahmottaa perusteellisesti lapsen hoito- ja kasvatustyö. (Kyrönseppä, Rautiainen & Airio 1990, 7.)

Omahoitajasuhde on terapeutin ja henkilökohtainen ihmissuhde, joka perustuu lapsen tarpeiden huomioonottamiseen. Omahoitajan ja lapsen vuorovaikutuksella on lapsen tunne elämän vaurioita korjaava vaikutus. Omahoitajamenetelmä on keskeisin yksilöllisten menetelmien kokonaisuus. Lapsen yksilöllinen huomioiminen on aina tärkeää. Yksilöllisyyden yksi osa-alue on omahoitajasuh-

de. Lastensuojelulaitoksessa asuva lapsi kohtaa paljon ihmisiä, jolloin omahoitaja on lapselle korostuneen tärkeässä roolissa. Omahoitaja on lapselle kaikkein läheisin, turvallinen, luotettava ja helposti lähestyttävä aikuinen, joka toimii lapselle kiinnekohtana lastensuojeluyksikössä. (Kyrönseppä ym. 1990, 7–13.) Omahoitajan on kyettävä vastaamaan lapsen tunne-elämän tarpeisiin. Omahoitaja on tavallaan vanhemman roolissa, vaikkei tarkoituksena olekaan viedä vanhemman asemaa. Omahoitajan tehtävänä on pitää lasta koskevista asioista huolta vanhempien tavoin. (Tanskanen & Timonen-Kallio 2009, 83.)

Omahoitajan osuus lapsen hoito- ja kasvatustilanteissa on lapsen laitossijoituksen tuloksellisuuden kannalta erittäin merkittävää. Omahoitajan tekemällä hoitosuunnitelmalla, sen seurannalla ja toteuttamisella on erittäin keskeinen merkitys koko lapsen sijoitusajan hoitoprosessissa. Hoitosuunnitelmalla tuetaan omahoitajan työtä sekä turvataan lapselle mahdollisimman hyvä ja tarkoituksenmukainen hoito. (Tanskanen ym. 2009, 84.) Lastensuojelun työntekijällä on lainmukainen kirjaamisvelvollisuus. Lastensuojelun työntekijöiden tulee merkitä lasta tai nuorta koskeviin asiakasasiakirjoihin lastensuojeluasian 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua vireille tulosta lähtien kaikki lapsen tai nuoren tarvitsemien lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen vaikuttavat tiedot sekä toimenpiteiden suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot. (Lastensuojelulaki 2007.)

4.2 Omahoitajan tehtäväkuva Meripihan perhetukikeskuksessa

Omahoitajan tärkein tehtävä on toimia lapsen edunvalvojana. Omahoitajalla on keskeinen rooli lapsen asioiden hoitamisessa hoito- ja kasvatustilanteissa koko arviointijakson ajan Meripihan perhetukikeskuksessa. Omahoitaja tutustuu lapsen perheeseen ja läheisiin ihmisiin sekä toimii linkkinä lapsen vanhempien ja lapsen välillä. Omahoitajat yhdessä laativat tavoitteet lapsen sijoituksen onnistumiseksi lapselle parhaalla tavalla. (Meripihan perhetukikeskuksen sisäiset tiedotteet 2012.)

Omahoitaja huolehtii lapsen käytännön asioista kaikinensa, kuten yhteistyöstä koulun, terveydenhuollon, lähiverkoston ym. tahojen kanssa. Omahoitajan yksi keskeisin tehtävä on huostaanotetun lapsen koko sijoitusprosessiin osallistuminen. Omahoitajan tehtävänä on valmistella lapsi ja lapsen perhe lapsen sijoittamiseen kodin ulkopuolelle. Omahoitaja käy yhdessä lapsen kanssa tutustumassa 1–2 kertaa tulevaan sijoituspaikkaan. Tämän jälkeen omahoitaja tukee lapsen vierailuja tutustuakseen uuteen sijoituspaikkaan, mutta ei ole enää mukana fyysisesti. Omahoitaja pitää yhteyttä uuteen sijoituspaikkaan niin kauan kuin se on tarpeellista lapsen kannalta. Lapsella on myös mahdollisuus olla tarvittaessa yhteydessä omahoitajaan uuden sijoituksen alkuvaiheessa. (Meripihan perhetukikeskuksen sisäiset tiedotteet 2012.)

4.3 Omahoitajuuden merkitys sijaishuollon asiakkaille

Riittävän hyvän ja turvallisen kiintymissuhteen puuttuminen on Bowlbyn kiintymysteorian mukaan erittäin haitallista lapsen emotionaaliselle, sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle. Kiintymyssuhteen merkitys lapsen turvallisuudentunteen ylläpitäjänä sekä ympäristön tutkimisen helpottajana on keskeinen lapsen osaamisen kehittymiselle. Lapsi, joka elää jonkin ulkoisen uhan tai vaaran alla, todellinen vaara voi leimata koko elämäntilannetta. Tämä voi jopa rajata vähitellen lapsen halua tutkia ympäristöään ja myös omaa ja muiden mielenmaisemaa. Huostaan otetut ja sijoitetut lapset ovat yleensä turvattomasti kiinnittyneitä ja jopa kiintymyssuhteissaan traumatisoituneita. Traumatisoitunut lapsi saattaa käyttäytyä aggressiivisesti tai ylimielisesti silloin, kun hän tuntee itsensä pelokkaaksi tai avuttomaksi. (Rautio 2004, 31–33.)

Se että lapsi on turvattomasti kiinnittynyt omaan vanhempaansa ei tarkoita sitä, että, hän ei myöhemmin elämässään voisi kiinnittyä kehenkään turvallisesti. Lapsen sijoituessa sijaishuollon järjestämään paikkaan hänellä on mahdollisuus oppia uusia korjaavia kiintymisen tapoja suhteessa hoivaavaan aikuiseen. (Rautio 2004, 34–35.) Omahoitajasuhteessa lapsella on mahdollisuus henkilökohtaiseen korjaavaan kokemukseen, jonka ansiosta hänen perusluottamuksensa kohentuu. Kun omahoitaja osoittautuu turvalliseksi ja luotettavaksi aikuis-

seksi, lapsella on mahdollisuus alkaa luottaa myös muihin ihmisiin. Omahoitajan kanssa lapsella on mahdollisuus pysyvässä ja turvallisessa ympäristössä kokeilla ja kokea erilaisia tunteita sekä niihin liittyvää käyttäytymistä. Lapsen ja omahoitajan välinen keskustelu lapsen kokemuksista auttaa lasta integroimaan omia tunteitaan ja omaa käytöstään minäkuvaansa. Tämän myötä lapsen minäkuva selkeytyy ja hahmottuu. (Kyrönseppä, ym. 1990, 52.)

Omahoitajan on aidosti ja oikeasti kiinnittyvä lapseen, jotta lapsella on mahdollisuus saada korvaavia kokemuksia tässä kiintymyssuhteessa. Omahoitajan on vastaanotettava lapsen tunteet ja kiintymys samanaikaisesti kun hän itse osoittaa välittämistä. Kiintymyssuhde on asia, jota ei voi näytellä. Lapsen on koettava, että aikuinen on aina aidosti läsnä. Omahoitaja tulee olla herkkänä ja valmiina käymään lapsen kanssa läpi hyvinkin vaikeita asioita, kuten sitä kun vanhemmat eivät pidä lapseen yhteyttä. Lapsi ei ehkä koskaan ota mielessä olevia vaikeita ja arkoja asioita puheeksi. Omahoitaja tulee oma-aloitteisesti ottaa lasta koskevia asioita puheeksi lapsen kanssa. Vastuu asioiden puheeksi ottamisella on aikuisella. (Kiiskinen ym. 2010, 20–21.)

Lapset, jotka ovat joutuneet fyysisien tai psyykkisen väkivallan kohteeksi, voivat kärsiä vielä pitkänkin ajan päästä väkivallan aiheuttamista ongelmista. Väkivaltaa kokeneet lapset oireilevat hyvin eri tavalla. Oireina ovat yleensä huono itsetuottamus, masennus, levottomuus sekä keskittymiskyvyn puute. Väkivaltaa kokeneilla on vaikeuksia luoda suhteita muihin ihmisiin he voivat myös itse syyllistyä pahoinpitelyyn sekä väkivaltaiseen käyttäytymiseen myöhemmin. Väkivaltainen kokemus voi aiheuttaa myös riskiä sairastua mielenterveysongelmiin sekä lisätä riskiä päihteiden käyttöön. Lapsilla, jotka ovat joutuneet väkivallan uhreiksi, on myös riski siihen, että he eivät jaksa suorittaa opiskelujaan loppuun. Nämä seuraukset eivät aina ilmaannu vakavankaan väkivallan kokeneille uhreille, sillä osa uhreista selviytyy vammoitta. (Beckett 2007, 94–95.)

Lastensuojelussa lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan sitä, että työntekijällä on aikaa tavata lasta henkilökohtaisesti. Nämä tapaamiset kasvattavat lapsen luottamuksellisen suhteen syntyä, jolloin lapselle syntyy mahdollisuus tulla kuulluksi. Lapselle syntyy mahdollisuus hahmottaa turvallisesti omaa elämäänsä sekä koke-

muksiaan. Omahoitajalle lapsen kanssa työskentely voi tuoda paljon uutta tietoa lapsen menneisyyden kokemuksista. (Välivaara 12, 2004.) Näin ollen esim. väkivaltaa kokeneelle lapselle luodaan tilaisuus keskustella hyvinkin vaikeasta asiasta. Kun lapsi pääsee turvallisesti purkamaan pahanolontunteitaan, niin syntyy hänellä mahdollisuus päästä eroon ahdistuksestaan omahoitajan kanssa keskustelemalla. Tällöin lapsen oireilu vähenee omahoitaja työskentelyn avulla, ja lapselle syntyy mahdollisuus aloittaa tasapainoisempi elämä lastensuojelulaitoksessa.

5 LAPSEN KANSION MENETELMÄT

Houkutteleva toimintaympäristö sekä lapsen kehitystason mukaiset menetelmät ja välineet rentouttavat lapsen virittäytymään omahoitajan kanssa työskentelyyn. Toiminnallisia menetelmiä hyödyntämällä lapsen kanssa työskentelyssä lapsi voidaan saada nimeämään tunteitaan sekä tuottamaan tarinaa itsestä. Toiminnallisuus myös auttaa lasta lisäämään itse ymmärrystään. Lapsen tuottama tieto tulee kirjata muistiin sellaisenaan, jolloin aikuinen saa tietoa lapsen ajatuksista, kiinnostuksen kohteita sekä huolista. Hyviä apuvälineitä lapsen tietojen kokoamiseen ovat mm. valokuvaus, lasten piirustukset, oman tarinan kertominen sekä verkostokartta. (Välivaara 2008, 82.)

Lapsen kansion sisällön suunnittelu perustui omalle kokemukselleni lastensuojelu työstä. Lapsen kansion menetelmien määrä perustuu siihen, että lastensuojelun vastaanottoyksikön arjessa kansion työstämiseen ei ole kovinkaan paljoa aikaa sijoitusten lyhyen pituuden vuoksi. Sisällytin kansioon mielestäni tärkeimmät asiat, joita on hyvä lapsen kanssa yhdessä omahoitajan johdolla työstää. Valitsin lapsen kansion seuraavassa avatut teemat, jotka koin tärkeiksi lapsen äänen esiintuomisen kannalta. Avaan seuraavissa kappaleissa teorian kautta käsitteitä: verkostokartta, elämänjana, lapsen voimavarat sekä valokuvat.

5.1 Verkostokartta

Lapselle ja nuorelle on tärkeää kuulua kaveriryhmään ja olla yhteistoiminnassa heidän kanssaan sekä tulla hyvin toimeen kavereiden kanssa. Varhaisnuorudessa ystävyysuhteet ovat enimmäkseen pysyviä ja ystävien kanssa vietetään kaikki mahdollinen aika yhdessä. Ystävyysuhteilla on tärkeä asema lapsen ja nuoren persoonallisuuden ja identiteetin rakentumisessa. Lapselle ja nuorelle tuleva palaute lähimmiltä henkilöiltä rakentaa yksilöllistä käsitystä itsestään. Palautteen saaminen itsestään vaikuttaa myös siihen, miten lapsi tai nuori suhtautuu muihin ihmisiin. (Aho 2004, 173–177.)

Verkostokartan kautta lapsella on mahdollisuus käydä läpi ja pysähtyä miettimään omaa menneisyyttään sekä tulevaisuuttaan. Verkostokartan avulla lapsella on mahdollista käydä konkreettisesti läpi hyvin sekavassa elämäntilanteessaan perhesuhteitaan sekä ystäviään. Sen avulla lapsi voi myös alkaa pohtimaan suhteitaan lähipiirin ihmisten kanssa. Verkostokartan avulla lapsi voi kertoittaa kuka lähipiiristä on hyvää ja kuka huonoa seuraa hänelle, ja hän voi verkostokartan avulla uskaltautua kertomaan mm. ystävyys-suhteistaan muihin lapsiin.

5.2 Elämänjana

Elämänjanasta voidaan käyttää myös nimitystä elämän viiva tai elämänpolku. Elämänjanan avulla lapsella on mahdollisuus hahmottaa menneisyyttään konkreettisesti paperille piirtämällä ja kirjoittamalla. Lapsi pääsee muistelemaan aiempia kokemuksiaan elämässään erilaisten tapahtumien ja muistojen kautta. Elämänjanan avulla lapsella on myös mahdollisuus tulevaisuuden hahmotteluun sekä muisteluun. Lapsen elämän konkreettiset tapahtumat jäsentyvät helposti elämänjanan myötä, kuten syntymä aika ja paikka, esikoulun ja koulun aloitus, sisarusten syntymät jne. Elämänjanan piirtäminen vie lapsen ennen kaikkea kosketukseen hänen elämänsä historiaansa sisältyvien tunnemuistojen kanssa. (Kekkonen 2004, 29.)

Elämänjana voidaan tehdä usealla eri tavalla. Yksi tavoista on tehdä viiva tai kaari lapsen elämän kulusta ja eri merkein ja symbolien avulla merkitä eri vaiheet lapsen elämässä. Elämänjanan avulla on tarkoitus luoda katsaus lapsen menneeseen elämään. Sen kautta saadaan lapselle ja omahoitajalle näkyväksi lapsen elämänsä historia erilaisine tapahtumineen ja kokemuksineen. Elämänjanan kautta onkin tarkoitus avata syvemmin lapsen tunnemuistoja ja kokemuksia. (Kekkonen 2004, 30.)

Elämänjanan kautta omahoitajalla on mahdollisuus avata tunneyhteys lapseen. Lapsen luottamus omahoitajaan alkaa rakentua oman menneisyyden läpikäymisen kautta. Elämänjanaa kirjoitettaessa syntyy usein lapsen asioista keskus-

telujen avauksia, joita lapsi ja hoitajat voivat jatkaa hyvänä hetkenä arjessa myöhemmin. Kun lapsi saa kokemuksen siitä, että joku aidosti on kiinnostunut hänen elämästään, on valtava merkitys lapsen eheytyksen alulle.

5.3 Lapsen voimavarat

Lastensuojelussa tulee aina olla tilaa lapsen kertomukselle ja kokemuksille. Tällöin mahdollistetaan lapsen auttaminen. (Ketola, 2008, 77.) Kirjoittaminen on helposti toteutettava aktiviteetti lapselle viihdykkeenä sekä asioiden käsittelyn välineenä. Kirjoittaminen etäännyttää lapsen arkipäivästä sekä antaa mahdollisuuden käsitellä kokemuksiaan sekä niistä heränneitä tunteita. Nuorella on mahdollista kirjoittaessaan myös saada kokea se, että häntä on kuultu ja että hänestä välitetään. Lyhytkin yhteinen aikuisen kanssa jaettu aika auttaa myös nuorta jaksamaan eteenpäin elämässään. Kun nuori kirjoittaa tarinoita, niin siihen ei tarvita kovinkaan paljon aikaa henkilökunnan osalta kiireisessä työssä arjen keskellä. Toisille lapsille asioiden käsittely tarinoiden kautta on luontevampaa, ja tämä tulee huomioida kun lasta pyydetään kirjoittamaan tarinaa itsestään. (Mäki & Arvola 2009, 73.) Lapselle on aina helpompaa ensin kirjoittaa kipeistäkin asioista ja vasta sen jälkeen ne on helpompi ottaa puheeksi. Omahoitaja saa lapsen kirjoituksista tietoa lapsesta, mikä auttaa häntä työskentelemään täysipainoisemmin lapsen parhaaksi.

5.4 Valokuvat

Valokuvan avulla on mahdollista tuoda päivänvaloon asioita joita sanoilla ei välttämättä kyetä kertomaan. Valokuvaterapeuttisen työn tarkoituksena on antaa lapselle väylä itsehavainnointiin, ymmärrykseen sekä muutokseen. Valokuvien maailmaan eläytyminen mahdollistaa terapeuttisen prosessin alkamisen. Valokuvia katsellessa aistit herkistyvät jolloin tunteet ja muistit ovat vahvasti läsnä. Valokuvat sekä kuvaaminen ovat yksi antoisa menetelmä rakentaa siltaa menneisyyteen, tiedostomattomaan nykyhetkeen sekä tulevaisuuden toiveisiin. (Halkola, Mannermaa, Koffert & Koulu 2009, 13.) Lapsen kanssa on usein erit-

täin antoisaa ja hoitavaa katsella hänen kuviaan, joita lapsen on hyvä tuoda kotoaan mukaansa vastaanottolaitokseen. Perheenjäsenien kuvien katselu luo lapselle mahdollisuuden sanoittaa ikäväänsä kuvien kautta. Lapsi saa myös usein erittäin paljon lohtua itselleen kuvien katselun myötä hyvinkin rankassa elämänvaiheessaan. Valokuvien kautta on hyvin luontevaa keskustella myös vaikeista asioista lapsen kanssa.

Voimaannuttavassa kuvausprosessissa kuvaajan rohkaiseva katse on ensimmäinen korjaava peli. Kuvaustilanteessa on kyse vastavuoroisesta toisen ihmisen katseeseen luottamisesta. Kuvastilanteessa tullut kokemus kuulluksi tulemisesta, rakentaa lapsen luottamusta muihin ihmisiin. Tuolloin lapsi kokee, että toinen ihminen voi olla hänen puolellaan. Hoitajien, perheenjäsenten sekä ystävien antama palaute lapsen kuvista antaa hänelle tunteen, että hän on tärkeä ja erityinen lapsi. Valokuvien kautta on helpompi kertoa nuorelle erilaisia tunteita ja nuoren on helpompi myös käsitellä tunteitaan valokuvien kautta. Kuva synnyttää katselijalle hyväksyviä sanoja, sekä se innostaa, korjaa ja koskettaa nuoren ympärillä olevia ihmisiä. Lapsen kuvat antavat niin lapselle itselleen, kuin perheenjäsenille häpeää korjaavan kokemuksen. Lapselle on tärkeää että läheiset saavat nähdä hänet uudella tavalla hänestä otetuissa kuvissa. Valokuvausprosessi saa nuoren katsomaan itseään uudella tavalla ja sen myötä hän tuntee olevansa merkityksellinen sekä iloa tuottava muille ihmisille. (Savolainen 2008,168–171.)

6 HANKKEEN TYÖSKENTELYPROSESSI JA TOTEUTUS

Hanke on yleensä kertaluontoinen sekä melko lyhytkestoinen prosessi. Hankkeen tarkoituksena on tehdä jonkinlainen tuotos tai palvelu tietyille käyttäjäryhmälle. Tuotoksen tarkoituksena on myös kehittää työväline käytännön toimintaan työelämän tarpeita vastaten. Hanketta tehdessä on ensisijaista miettiä ja suunnitella opinnäytetyön tavoite sekä miten opinnäytetyönä syntyvä hanke niveltyy ammatilliseen käyttöön. Varsinainen tuotos voi olla esimerkiksi käytännön työhön liittyvä kirjallinen tuotos. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012, 33–34.) Opinnäytetyön aiheen ideoin alustavasti itse, mutta sen sisältö muuttui yhteistyökumppani Meripihan perhetukikeskuksen toiveista ja tarpeista lähtien. Hankkeen aihealue pysyi kuitenkin alusta asti samana eli lastensuojelun vastaanottoyksikön toiminnan kehittäminen lapsilähtöisempään suuntaan.

6.1 Hankkeen työskentelyprosessin kuvaus

Syksyllä 2011 varmistui opiskelujeni viimeinen harjoittelupaikka toivomassani työpaikassa Meripihan perhetukikeskuksen osasto Korallissa. Olin jo miettinyt valmiiksi ideaa opinnäytetyöhöni, jos saan paikan vastaanottoyksikön osastolta. Olen työskennellyt vuodesta 2006 lastensuojelun yksikössä Helsingin kaupungin palveluksessa. Minulla on aina ollut kiinnostus tehdä lastensuojelu työtä vielä lapsilähtöisemmin kuin sitä nykyisin pystytään suurissa lastensuojelu laitoksissa järjestämään. Tästä ajatuksesta syntyi myös halu tehdä opinnäytetyö lastensuojelun parissa.

Opinnäytetyöni ensimmäinen aiheeni oli vastaanottokodin lasten kotouttamiseen liittyvä väline lapsille. Tarkoituksenani oli tehdä hanke, jonka aiheena olisi ollut informaatiopaketti vastaanottokodin lasten tueksi. Olin suunnitellut että infovihko sisältäisi tietoa vastaanottokoti toiminnasta ja sen arjesta, osaston säännöistä / tavoista, jonkin verran huostaanotto prosessista jne. Kun aloitin harjoitteluni Meripihan perhetukikeskuksessa talvella 2012, hyvin pian työryhmän sisältä nousi toinen idea opinnäytetyöni aiheeksi. Meripihan perhetukikes-

kuksen työntekijöiden toiveena oli se, että ottaisin opinnäytetyöni aiheeksi omahoitajuuden ja siihen liittyen lapsen kansion tuottamisen heille yhdeksi työvälineeksi. Omahoitajuustyöhön siis haluttiin työväline, joka tukisi omahoitaja työskentelyä Meripihan perhetukikeskuksessa.

Lapsen kansio syntyi yhteistyössä Meripihan perhetukikeskuksen osasto Korallin henkilökunnan kanssa. Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua. Toteutin teemahaastattelun ryhmähaastatteluna Meripihan perhetukikeskuksen Korallin toimipisteen kahden osaston työntekijöille. Haastattelun avulla sain henkilökunnan näkemyksen suunnittelemani lapsen kansion sisällöstä. Tein haastattelut työryhmäpalaverien osana. Tällöin minulle oli varattu aikaa tehdä kysymyksiä hankkeeni osalta lapsen kansion sisältöön liittyen. Olin lähettänyt kaikille työntekijöille sähköpostilla ennen tapaamista suunnittelemani lapsen kansion sisällön. Tällöin työntekijöillä oli mahdollisuus tutustua sisältöön ennen tapaamista.

Ryhmä haastattelun aikana työntekijät kommentoivat ja antoivat palautetta suunnittelemani lapsen kansion sisällöstä. Työntekijät olivat tyytyväisiä lapsen kansion sisältöön kokonaisuudessaan. Esiin nousi toive siitä, että lapsen kansion lapsen tietojen kohtaan olisi hyvä lisätä sellainen kohta, jossa selviää lapseen liittyvät erityiset asiat. Työntekijät myös toivoivat yhden kohdan poistamista kansioista, jotta kansion sisältä ei olisi liian laaja. Näiden toiveiden pohjalta suunnittelin lapsen kansion lopullisen version. Kokonaisuudessaan työryhmä oli tyytyväinen jo tässä ryhmähaastattelu vaiheessa suunnittelemani lapsen kansion sisältöön. Ryhmä haastattelun avulla sain mahdollisuuden kehittää kansion juuri sellaiseksi kuin sen haluavat työntekijät käyttöönsä. Uuden lapsen kansion vastaanotto vaihteli eri osastojen välillä. Osa työntekijöistä oli hyvin innostuneita suunnitelmista, kun taas osa ei millään tavalla osallistunut käytyihin keskusteluihin.

Toisen osaston työntekijöistä vain osa oli kiinnostunut hankkeestani ja vastaanotto oli hiljainen. Heillä on ollut käytössään osastolla epäsäännöllisesti vihko johon ovat keränneet lapsen kuvia ym. asioita vastaanotto yksikössä vietetystä ajasta. Heidän päällimmäinen ajatus tuntui olevan se, ettei kansioista ole hyötyä,

kun sitä ei ehdi kuitenkaan osaston arjessa käyttämään. Yhden työntekijän mukaan käytössä ollutta vihkoakaan ei käytetä, koska kaikki aika menee pääsääntöisesti lasten hoitotyössä. Yksi hoitaja piti ideaa hyvänä, mutta sellainen olisi ennen toiminut, muttei toimi enää kiireisessä vastaanottokodin työssä. Osa työntekijöistä ei kommentoinut millään tavalla hanketta. Vaisu vastaanotto hie-man toi minulle pettyneen olon, mutta ymmärsin ja tiedostin osaston sen hetki-sen arjen tilanteen hyvin, joten osaltaan ymmärsin laimean vastaanoton opin-näytetyötäni kohtaan.

Toisen osaston työntekijöiden vastaanotto oli toisenlainen. Sain hyvin positiivi-sen ja innostuneen vastaanoton hankkeen tekemiseen, koska idea hankkee-seen oli lähtenyt juuri tämän työryhmän sisältä. Sain kannustavaa palautetta ideoistani, ja sen avulla pääsin yli aiemmasta työryhmä tapaamisestani. Tämän työryhmän jäsenistä kaikki kommentoivat jollakin tapaa hanketta rakentavasti sekä myönteisesti. Minulle jäi sellainen vaikutelma, että moni tästä työryhmästä haluaisi käyttää tulevaisuudessa lapsen kansiota yhtenä työvälineenä. Tässä tapaamisessa sain myös alustavaa palautetta ja korjausehdotuksia lapsen kan-sion alustavaan sisältöön.

6.2 Hankkeen tavoite

Opinnäytetyöni olen kokonaisuudessaan toteuttanut tavoitteena lapsilähtöisem-pi työskentely lastensuojelun vastaanottokeskuksessa. Olen kehittänyt yhdessä Meripihan perhetukikeskuksen työntekijöiden kanssa omahoitajuutta tukevan työvälineen yhdeksi työvälineeksi omahoitaja työskentelyyn. Opinnäytetyöni tavoitteena on ollut syventää oma ammatillista tietouttani lastensuojelu työstä sekä kehittää toimiva työväline Meripihan perhetukikeskukseen. Ammatillista kasvuni tuki opinnäytetyöni prosessin lisäksi opintojeni viimeinen harjoittelu-paikka jolloin työskentelin mukana opinnäytetyöni yhteiskumppani Meripihan perhetukikeskus Korallin työryhmässä harjoittelijan roolissa keväällä 2012. Lap-sen kansion tavoitteena on tukea niin omahoitajaa työssään kuin lasta hänen asuessaan vastaanottoyksikössä.

Lapsen kansion avulla omahoitajalla on mahdollisuus saattaa alkuun sekä vahvistaa ja syventää omahoitajan ja lapsen välistä luottamuksellista suhdetta.

Lapsen kansio tukee myös hoitajia lapsen arviointiprosessin tekemisessä. Lapsen antamasta tiedosta lapsen kansiota täytettäessä voi paljastua asioita, jotka eivät muuten osastolla ollessa kenties tulisi esiin. Lapsen kansion kautta omahoitajalla syntyy myös mahdollisuus saada tietoa lapsen taidoista ja valmiuksista. Lapsen kansion lapsen tiedot kohdassa mm. käydään lapsen harrastukset ja kiinnostuksen kohteet läpi. Oma tarina kohdassa lapsella on mm. tilaisuus miettiä sitä, miksi hän on päätenyt Koralliin ja mitkä asiat ovat siihen johtaneet. Tällöin hänellä on mahdollisuus pohtia omahoitajansa kanssa omaa elämäntilannettaan syvällisemmin. Omahoitaja saa paremman kokonaiskuvan lapsen elämästä, ja näin ollen hänen valmiutensa auttaa lasta eri tavoin paranevat. Lapsen kansion avulla omahoitajat pääsevät tutustumaan kokonaisvaltaisemmin lapseen hänen asuessaan vastaanottoyksikössä.

Lapsen kansio tukee myös Meripihan perhetukikeskuksen asiakkaiden eli lasten sopeutumista paremmin uuden elämäntilanteen myötä vastaanottokodin arkeen. Omahoitajatyöskentelyn kehittäminen auttaa lapsia saamaan paremmin kontaktin omahoitajaansa arviointi jakson aikana Meripihan perhetukikeskuksessa. Lapsen kansion täyttämisen ja katselemisen tilanteessa omahoitajalla sekä lapsella on mahdollisuus syventyä lasta koskevien asioiden äärelle kahdestaan. Lapsen kansiota katselemalla lapselle tarjoutuu mahdollisuus harjoittaa tietoista itsensä tutkimista ja minäkuvan muokkaamista. Lapsen kansion avulla lapselle avautuu tilaisuus nähdä asiat itsestään uudella tavalla omahoitajan tuella ja avulla. Lapsilla on myös mahdollisuus arjessa edes pienien hetkien ajan yhdessä aikuisen kanssa pohtia ja jäsentää omaa elämäntilannettaan. Toki asiat käydään lapsen kanssa kaikissa neuvotteluissa läpi, mutta lapsi tarvitsee paljon aikuisen läsnäoloa tässä kriisin täyttämässä elämänvaiheessa. Aikuisten velvollisuus on lapsen koko sijoituksen ajan kertoa hänelle miten hän pääsee elämässään eteenpäin. Aikuisten on järjestettävä aikaa lapselle tarpeeksi sellaisten kysymysten ja pohdintojen äärelle jotka ovat lapselle vaikeita ja ahdistavia.

Tästä opinnäytetyöstäni syntynyt lapsen kansio toimii jatkossa osana omahoitaja työskentelyä Meripihassa. Lapsen kansio rakennettiin työyhteisön toiveiden ja asiantuntijuuden pohjalta. Lapsen kansio toteutettiin yhteistyössä Meripihan perhetukikeskuksen osasto Korallin henkilökunnan kanssa. Meripihan perhetukikeskuksen osasto Korallin työntekijät arvioivat uuden lapsen kansion toimivaksi työvälineeksi ja se vastasi heidän odotuksiaan. Työntekijät kokivat lapsen kansion sisällön tarpeeksi kattavaksi ja laajaksi. Tulevaisuudessa Meripihassa on tarkoituksena toimia niin, että lapsen kansio pyritään käyttämään osana omahoitajatyöskentelyä, jolloin lasten ja nuorten yksilölliset tarpeet voidaan ottaa aiempaa paremmin huomioon heidän hoito- ja kasvatustyössään vastaanottoyksikössä. Lapsen kansiota voidaan tulevaisuudessa kehittää ja muokata tarpeen mukaan. Kansiota voidaan kehittää edelleen toimivammaksi sekä sinne voidaan lisätä muitakin menetelmiä täydentämään kansion sisältöä tarpeen mukaan.

Tässä opinnäytetyössä hakkeena syntynyt Lapsen kansio menetelmä tulee käyttöön Meripihan perhetukikeskuksen osastoille. Lapsen kansion runko on paperiversiona käytössä kaikilla Meripihan perhetukikeskuksen osastoilla, ja se on sähköisenä versiona tallennettuna osastoilla kaikkien työntekijöiden saatavilla. Opinnäytetyönäni syntynyt Lapsen kansio ei ole liitteenä opinnäytetyöni raportti osuudessa opinnäytetyön tekijän sekä opinnäytetyön yhteistyökumppanin sopimuksesta.

7 POHDINTA

Laadukas omahoitajatyö lastensuojelun vastaanottokeskuksen arviointijaksolla takaa asiakaslähtöisyyden sekä lapsen edun varmistumisen. Arviointijakson prosessin suunnitelmallisuus, arviointi ja jatkuva kehittyminen turvaavat asiakkaan asemaa ja oikeuksia saada palvelua, jotka hyödyttävät häntä parhaiten. Erytyshaasteena vastaanottokotien ja -osastojen toiminnan kannalta on se, että sijoitettavien lasten määrä ja ikärakenne vaihtelevat eri aikoina, mikä tekee työn suunnittelusta haastavaa. Eri-ikäisten lasten hoito- ja kasvatusta vaatii erilaisia henkilöstöresursseja puhumattakaan tiloista ja välineistä, eikä esimerkiksi pienten lasten ja murrosikäisten nuorten hoito suju aina ongelmitta samalla osastolla.

Lastensuojelun tehtävänä on aina huolehtia lapsen tai nuoren kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Lastensuojelun asiakkaat ovat aina kokeneet erityyppisiä traumoja ennen pääsyään lastensuojeluavun piiriin. Kaikissa lastensuojelun työvaiheissa jokaisella työntekijällä on oikeus ja velvollisuus toimia lapsen edun turvaamiseksi kaikilta osin. Usein hyvinkin turvattomissa olosuhteissa eläneet ja kasvaneet lapset tarvitsevat erityistä hoitoa ja tukea selvitäkseen arjessaan eteenpäin. Lapsella on luontainen halu kasvaa ja kehittyä itsenäiseksi ja pärjääväksi yksilöksi. Yksi tärkeä työväline on omahoitajuus, jonka kirkkaimpana tavoitteena on luoda luottamuksellinen suhde aikuisen ja lapsen välille. Tätä työtä tehdään useimmissa lastensuojeluyksiköissä turvaamaan lapsen kehitystä ja kasvua eheämmäksi ihmiseksi.

Omahoitajuus yhtenä työmuotona lastensuojelutyössä on onneksi vakiintunut yhdeksi työkäytännöksi lastensuojelun kentällä. Pidänkin sitä kaikista tärkeimpänä työmuotona lastenkodissa viiden vuoden työkokemusvuoden jälkeen. Omahoitaja on lähes aina se tärkein aikuinen lapselle lastensuojeluyksiköissä. Lapselle on ehdottoman tärkeää se, että on ainakin yksi aikuinen, johon hän voi aina turvautua asiassa kuin asiassa täysin luottamuksellisesti. Luottamuksen syntyminen lähtee jo siitä, kun lapsi kuulee, että hänelle on valittu yksi kaikista yksikön aikuisista ”omaksi” hoitajaksi. Lapselle syntyy tunne, että muuallakin

kuin kotona on yksi aikuinen lisää huolehtimassa hänestä ja hänen asioistaan. Lapsen on erityisen tärkeää saada kokea, että hän on tärkeämpi yhdelle aikuiselle yksikössä. Tällöin omahoitajatuokiot, jolloin myös lapsen kansiota täytetään, ovat tärkeitä hetkiä lapsen arjessa.

Lapsen kansion työstäminen on ollut erittäin antoisa sekä opettavainen kokemus. Olen saanut laajennettua lastensuojelu tietouttani myös vastaanottotoiminnan puolelle. Se on taas lisännyt ammatillista kasvuani monin eri tavoin. Olen saanut monipuolisemman kuvan sekä paljon lisää tietoa lastensuojelutyöstä. Opinnäytetyön aihe on motivoinut minua työn etenemisessä, välillä hyvinkin haastavan vuorotyön ohella. Erittäin hyvin sujunut yhteistyö Meripihan perhetukikeskuksen osasto Korallin henkilökunnan kanssa on edesauttanut työn edistymistä. Pysyin hyvin suunnittelemassani aikataulussa. Opinnäytetyöni valmistumisprosessiin kului kaikkiaan aikaa vuosi.

Olisi todella hyvä että kiireisessä ja vaativassa hoito- ja kasvatustyössä Meripihan perhetukikeskuksessa työntekijöillä on aikaa käyttää omahoitajakansiota yhtenä työvälineenä tulevaisuudessa. Lapsen kansio tukee sekä auttaa lapsen selviytymistä hänen kriisien täyttämisen elämänvaiheensa läpi. Toivon myös että lapsen kansion täyttäminen jatkuu siellä, minne lapsi sijoittuu Meripihan perhetukikeskuksen kautta. Toiveenani on myös se, että lapsen kansiota käytettäisiin yhtenä työvälineenä myös lapsen jatkosijoituspaikassa. Luulen, että sen käyttöönottoon on matalampi kynnys muun muassa lastensuojelulaitoksissa, koska valmis runko on jo olemassa. Lapsen kansion käyttö sopii myös perhesijoituksessa tapahtuvaan hoitotyöhön. Opinnäytetyöstäni valmistunut lapsen kansio on hyödyllinen ja tärkeä työväline lastensuojelutyöhön niin lapsille kuin heidän hoitajillekin.

7.1 Eettinen pohdinta

Eettisyydellä tähdätään hyvään elämään. Eettisellä toiminnalla pyritään oikean ja väärän erottamiseen. Ammatillisesti eettisyys merkitsee sitä, että on kykyä pohtia ja kyseenalaistaa jatkuvasti omaa ammatillista toimintaa sekä päätöksiä

tekoa. Eettisyys tarkoittaa myös sitä, että pystyy perustelemaan tekemänsä päätökset. Työn kehittämistoiminnassa on syytä tarkastella, mihin eettisiin periaatteisiin työkäytännöt pohjautuvat. Sosiaalialan työssä ammattietiikka merkitsee halua ja kykyä nähdä ja kuulla arjen toiminnoissa erilaisia vaihtoehtoja. Ammattietiikka merkitsee myös halua ja kykyä mahdollistaa asiakkaan omien näkemysten esiin tuomisen. (Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet 2005, 6.) Olen työskennellyt muutaman vuoden lastensuojelutyön parissa, jolloin eettisyys sekä eettinen pohdinta ovat olleet osana ammatillista työskentelyä. Opinnäytetyötäni tehdessäni olen myös jatkuvasti ollut eettisten kysymysten äärellä. Opinnäytetyöni lähtökohtana on ollut lapsen äänen esiin tuominen lastensuojelun vastaanottoyksikössä. Opinnäytetyönä syntyneen lapsen kansion tavoitteena on se, että lapselle annetaan mahdollisuus tuoda omat näkemyksensä esiin. Näin taataan lapsen osallistumisoikeus.

Työkokemukseni sekä harjoittelujaksoni aikana Meripihan perhetukikeskuksessa olen huomannut että lapsen ääni ei aina pääse esiin parhaalla mahdollisella tavalla. Näin ollen opinnäytetyöni aiheelle on ollut todellista tarvetta. Meripihan perhetukikeskuksen osasto Korallin työntekijöiden asiantuntijuus sekä myönteisyys opinnäytetyötäni kohtaan olivat myös ensiarvoisen tärkeitä opinnäytetyöni onnistumisen kannalta. Lapsen kansion arvioinnissa mukana olleet työntekijät antoivat minulle lopullisen asiantuntijuuden, jota hyödynsin lapsen kansion sisällön suunnittelussa. Opinnäytetyöprosessi on tukenut ammatillista kasvuani paljon. Työskentelen työssäni lastensuojelun kentällä huolellisemmin sekä suunnitelmallisemmin. Työskennellessäni lasten ja nuorten parissa pyrin aina muistamaan yhä useammin kaiken työskentelyni perustan olevan lapsen edun toteuttaminen. Pyrin työssäni parhaan kykyni mukaan jatkuvasti muistuttamaan itseäni siitä, että nostan lapsen edun ensisijaiseksi ajatteluni näkökulmaksi.

LÄHTEET

- Aho, Sirkku & Laine, Kaarina 2004. Minä ja muut. Helsinki: Otava.
- Bardy, Marjatta 2009. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Christine, Väliavaara & Ketola, Jari (toim.) 2008. Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhempien tueksi. Juva: WSOY, 79-82.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2012. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. C Katsauksia ja aineistoja. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Tampere: Juventus.
- Eriksson, Esa & Arnkil, Tom-Erik 2006. Ta upp oron. En handbok i tidiga dialoger. Stakes. Handböcker 64. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Ferguson, Harry 2011. Child protection practice. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Halkola, Ulla; Mannermaa, Lauri; Koffert, Tarja & Koulu, Leena 2009. Valokuvan terapeutinen voima. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Hedman, Helena 2012. Erityissosiaalityöntekijä Helena Hedmanin haastattelu 29.8.2012 Meripihan perhetukikeskus Helsingissä.
- Heino, Tarja 2001. Familjerådslag- Den nya metoden inom socialt arbete. Stakes handböcker 42. Saarijärvi: Gummerus.
- Heino, Tarja 2006. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Tarja Heino, Kaikko Kirsi, Pirinen Anne, Pösö Tarja & Aaltonen Sanna (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Yliopistopaino, 62-63.
- Kekkonen, Marjatta. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Stakes, Raportteja 281. Viitattu 12.8.2012. <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R281-2004-VERKKO.pdf>
- Kiiskinen, Pirjo & Eskelinen, Tuija (toim.) 2010. Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa. Käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Pelastakaa Lapset Ry:n julkaisusarja n:o18. Helsinki: Pelastakaa lapset.

- Kyrönseppä, Ulla, Rautiainen, Juha-Matti & Airio, Tuomo 1990. Omahoitajamenetelmä. Omahoitaja lapsen kasvun tukijana laitoshoidossa. Hoitoja kasvatustilanteesta ja sen arviointi Naulakallion vastaanottokodissa. Lastensuojelun laitoshuollon neuvottelukunnan julkaisu 3. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Kyrönseppä, Ulla; Rautiainen, Juha-Matti 1993. Lapsi laitoksessa. Porvoo: WSOY. Lastensuojelulaki, 2007. Viitattu 1.8.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P26>
- Mahkonen, Sami 2006. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Osa 1. Sinkkonen, Jari (toim.). Helsinki: WSOY, 145-146.
- Mattila, Kati-Pupita 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. PS-kustannus.
- Meripihan perhetukikeskuksen sisäiset tiedotteet 2012. Helsinki.
- Muukkonen, Tiina & Tulensalo, Hanna 2004. Kohtaavaa lastensuojelua. Lapsikeskeisen lastensuojelun sosiaalityön tilannearvion käsikirja. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston selvityksiä. Helsingin kaupunki sosiaalivirasto 2004.
- Mäki, Silja & Arvola, Pirjo (toim.) 2009. Satu kantaa lasta. Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan. 1. Helsinki: WSOY.
- Pösö, Tarja 2007. Lastensuojelun puuttuva tieto. Teoksessa Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva (toim.). Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 65.
- Räty, Tapio 2010. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.
- Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.
- Savolainen, Miina 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment.
- Sosiaaliportti 2012 a. Lastensuojelun käsikirja: asiakkuuden alkaminen. Lastensuojeluasian vireille tulo ja asiakkuuden alkaminen. Viitattu 21.8.2012. http://www.sosiaaliportti.fi/File/f6f2e193-7ea6-4b4d-b602-ddd9199d4672/KAATIO_Lastensuojeluasian+vireilletulo+ja+asiakkuuden+alkaminen_210812.pdf
- Sosiaaliportti 2012 b. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Avohuolto. Viitattu 21.8.2012.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>

- Sosiaaliportti, 2012 c. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Huostaanotto. Viitattu 21.8.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/prosessi/>
- Sosiaaliportti, 2012 d. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Sijaishuolto. Viitattu 21.8.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/>
- Sosiaaliportti, 2012 e. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Jälkihuolto. Viitattu 21.8.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/kiireellinsijoitus/>
- Sosiaalivirasto 2012. Lastensuojelu. Arviointi- ja vastaanotto laitokset. <http://www.hel.fi/hki/sosv/fi/lastensuojelu/vastaanottolaitokset>
- Söderholm, Annlis; Halila, Ritva; Kivitie-Kallio, Satu; Mertsola, Jussi & Niemi, Sirkku 2004.(toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim.
- Sosiaalialan ammattilaisten eettiset ohjeet, 2005. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki. Viitattu 10.11.2012. http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf
- Tanskanen, Ilona & Timonen-Kallio, Eeva 2009. Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 44. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2012a. Tilastot. Lastensuojelu. Viitattu 3.8.2012. http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr29_11.pdf
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2012b. Tilastoraportti. Lastensuojelu 2010. Viitattu 13.8.2012. http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr29_11.pdf
- Tervonen- Arnkil, Kaisa 2000. Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksessa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 16. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Timonen-Kallio, Eeva 2008. Työmenetelmät ammatillisten käytäntöjen vahvistajana. Teoksessa Tanskanen, Ilona & Timonen-Kallio, Eeva (toim.). Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 8.

Unicef, 2010. Lapsen oikeuksien julistus. Viitattu 3.8.2012.

http://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_julistus